

การเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัวของเด็กนักเรียนที่ก่อให้เกิดทัศนคติอนุรักษนิยมในทางการเมืองแบบไทย The Social Habitus of Thai Students to becoming Thai Style's Political Conservative Perspective

ปณณธร ศรีเสน¹
Punnathon Srisen¹

Received: April 19, 2024
Revised: December 16, 2024
Accepted: January 3, 2025

บทคัดย่อ

บริบทการเมืองไทยในปัจจุบันตั้งแต่การเรียกร้องของขบวนการคณะราษฎร พ.ศ. 2563 เป็นต้นมามีการเกิดขึ้นของกระแสความต้องการการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มก่อตัวจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งเต็มไปด้วยความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจต่อโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบันจนขยายตัวไปถึงการเรียกร้องทางด้านประชาธิปไตยและต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ ลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวมีหลากหลายภาคส่วนตั้งแต่กลุ่มนักเรียนไปจนถึงกลุ่มนักศึกษา ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่ากลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่เหล่านี้มีความเป็นเนื้อเดียวกันในแง่ของอุดมการณ์หรือไม่ เนื่องจากภาพปรากฏการณ์จริงทางสังคมนั้นกลับมีเด็กนักเรียนบางคนเลือกที่จะสนับสนุนการคงอยู่ของรัฐบาลเผด็จการทหาร และชื่นชอบในสถาบันการปกครองของไทยที่เก่าแก่ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนจำนวน 15 คนภายในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการระบุเป้าหมายโดยกลุ่มเพื่อนฝูง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา โดยการนำแนวคิดความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง (social configurations) ของนอร์เบิร์ต เอไลส์ เพื่อทำการวิเคราะห์ภาพตัวตน (self-image) และการควบคุมตนเอง (self-control) นำมาซึ่งความเข้าใจต่อความคิดและความรู้สึกในตัวเด็กผ่านอุดมการณ์อนุรักษนิยมทางการเมืองไทยที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงต่อรองตลอดชีวิตผ่านระบบการเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัว (habitus) ในของตัวเด็กนักเรียนจากแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

คำสำคัญ: การพึ่งพิงต่อรอง, การเรียนรู้ที่ติดตัว, ภาพตัวตน, การควบคุมตนเอง, แบบเรียน

Abstract

Since the social movement of new generation of Thai people turned up in 2020, they showed concern about their future under the traditional social structure which was led by dictatorship government. Moreover, they perceive unfair legislative system and desire democracy. However, there are still some Thai students who currently trust in the dictatorship government and support old political groups of elites. They prefer conservative ideology to progressive ideas. Even though the progressive trends are still going on, these trends cannot affect their thoughts and attitudes. Therefore, this research will analyze how selected participants' behaviors and political thoughts are

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Graduate student, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University) Email: punnathon.ss@gmail.com

produced. Fifteen students in Chiangmai were selected for in-depth interviews using the oral history method, with participants identified through peers labeling. According to Norbert Elias's concepts, social configurations can impact student's habitus, consisting of self-control, self-image and we-identity which develop through learning about social configurations along with Thailand's history textbooks throughout student's lives.

Keywords: Configuration, Social Habitus, Self-image, Self-control, Textbook

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 มีการเกิดขึ้นของกระแสการชุมนุมเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ผ่านขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประชาชนที่เข้าร่วมขบวนการประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายช่วงวัยโดยเฉพาอย่างยิ่งเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่เรียกกลุ่มว่า ‘คณะราษฎร 2563’ โดยมีข้อเรียกร้อง 3 ข้อหลักให้มีการปฏิรูปสถาบันชนชั้นนำการปกครองของไทย เรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาและมีการจัดการเลือกตั้งใหม่ รวมไปถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นของประชาชน (ชัยยศ ยงเจริญชัย, 2563) โดยการก่อตัวของกลุ่มผู้เรียกร้องคนรุ่นใหม่เหล่านี้ปะทุขึ้นจากเหตุของการระบอบการปกครองโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ทำการรัฐประหารและยึดอำนาจของรัฐบาลจากนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2557 และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประชาชนได้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลจากการทำรัฐประหารมานับเกือบ 8 ปี ไม่ว่าจะเป็นด้วยเรื่องการใช้กฎหมายในควบคุมพฤติกรรมเรียกร้องหรือวิพากษ์วิจารณ์อย่างเข้มงวด และด้วยพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสื่อที่เริ่มมีความทันสมัย ทำให้การแพร่กระจายของข่าวสารและการส่งต่อถึงข้อมูลเกิดความรวดเร็วและเริ่มเกิดการก่อตัวของเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เกิดการตระหนักรู้ถึงความผิดปกติของโครงสร้างทางสังคมไทย พวกเขาเริ่มใส่ใจในประวัติศาสตร์ไทยเพิ่มขึ้นในการค้นคว้าเรื่องราวขบวนการการเมืองไทยในอดีตของภาคประชาชนและคนรุ่นใหม่สมัยก่อน โดยเห็นได้จากงานศึกษาวิชาการหลายชิ้นที่มุ่งเน้นประเด็นศึกษาถึงความหวังของคนรุ่นใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยในปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งการริเริ่มจัดกิจกรรมระลึกถึงเหตุการณ์การเมืองไทยต่าง ๆ คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันก็ยังเกิดการตั้งคำถามมากขึ้นในเรื่องความยุติธรรมในทางการเมืองมากขึ้นในส่วนของการบริหารงานจากรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ทั้งนี้การเรียกร้องของขบวนการที่กล่าวมาข้างต้น กลับไปกระทบแนวคิดของคนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องการจะคงไว้ซึ่งสถานะเดิม (Status Quo) ที่มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวหน้าข้างหน้า และการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนอดีต (คิบัติ นพประเสริฐ, 2565, น. 29) โดยการคงไว้ซึ่งสถานะดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่พวกเขาเหล่านี้คิดว่ามีความมั่นคงและปลอดภัยอยู่แล้วในทางการเมืองรูปแบบปัจจุบัน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงไปคนเหล่านี้ก็จะต้องเกิดการปรับตัวครั้งใหม่ที่เต็มไปด้วยความไม่รู้ และความไม่รู้นั้นก็นำไปสู่ความกลัวว่าจะสูญเสียผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมไปถึงการสูญเสียปัจจัยในด้านอำนาจที่ได้สะสมมาเป็นเวลานาน ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความกังวลเสมอในเรื่องการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะเรื่องโครงสร้างการเมืองไทยที่ยังคงมีความต้องการคงไว้ซึ่งอำนาจในการบริหารจัดการอย่างเหนียวแน่นของกลุ่มผู้นำเช่นรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำไทย (อาสา คำภา, 2561, น.41-88) แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มสังคมที่มีความหวงแหนไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของไทยและการเมืองไทยในลักษณะดังกล่าวหรือความต้องการที่จะคงไว้ซึ่งสถาบันชนชั้นนำเก่าในวิถีกองเกรงประเทศไทย ไม่ได้จำเพาะเพียงแค่คนรุ่นเก่าที่เป็นผู้บุกเบิกรากฐานและสะสมอำนาจมาอย่างยาวนาน แต่กลับสะท้อนอยู่ในความคิดของเด็กนักเรียนเยาวชนคนรุ่นใหม่บางรายด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงเกิดการตั้งคำถามถึงการมีอยู่ของความคิดในตัวคนรุ่นใหม่ (ในที่นี้หมายถึงเด็กนักเรียนบางราย) ที่ยังมีอุดมการณ์อนุรักษ์ไว้

ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองไทย นิยมขึ้นชอบให้คงไว้ซึ่งสถาบันชนชั้นนำเก่าของไทย ปกป้องและสานต่อซึ่งอุดมการณ์
รัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งหรือรัฐบาลจากคณะทำงานของทหาร ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงจากคน
รุ่นใหม่ ทำให้เกิดข้อสังเกตถึงเรื่องการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมและความคิดของเด็กนักเรียนเหล่านี้มาเกิดขึ้นมาได้
อย่างไรท่ามกลางสังคมที่เกิดพลวัตต่อการเปลี่ยนในหลากหลายมิติ

วัตถุประสงค์

บทความชิ้นนี้จะเน้นวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมืองกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทนำในขบวนการ
เคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน และมุ่งศึกษาไปที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติโน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยมในทาง
การเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยความแตกต่างทางด้านความคิดในทางการเมือง
เมืองไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ เช่น ปฏิสัมพันธ์กับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์
การมีปฏิสัมพันธ์กับทางครอบครัว หรือเพื่อนฝูงของนักเรียนในฐานะที่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจซึ่งการเรียนรู้ที่ติด
ตัวให้มีบุคลิกอุดมการณ์อนุรักษนิยมทางการเมืองไทย

ในส่วนเพิ่มเติม บทความนี้สังเคราะห์ขึ้นจากวิทยานิพนธ์เรื่อง การเรียนรู้ทางสังคมของนักเรียนฝ่ายอนุรักษ
นิยม ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่: ภาพตัวตน การควบคุมตนเองท่ามกลางความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิง พ.ศ. 2549 –
2565 โดยใช้วิธีวิจัยภาคสนามร่วมกับการสืบค้นเอกสารในการศึกษากลุ่มสังคมนักเรียนในสถานศึกษาในจังหวัด
เชียงใหม่ เนื่องจากในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จังหวัดเชียงใหม่ก็ถือว่าเป็น
หนึ่งในพื้นที่ที่มีเยาวชนคนหนุ่มสาวร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมืองด้วยเช่นกัน โดยงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ
ทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนส่วนมากมุ่งความสนใจไปที่เยาวชนฝ่ายก้าวหน้า (Progressive) และงานศึกษา
เยาวชนที่ต้องการคงไว้ซึ่งสถานะเดิมหรือเยาวชนที่ยังมีอุดมการณ์อนุรักษนิยมทางการเมืองไทยยังคงมีอยู่ในวงจำกัด
ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้มีเป้าหมายประสงค์ที่จะตัดสินว่าเด็กนักเรียนเหล่านี้เป็นเด็กนักเรียนอนุรักษนิยมทางการเมืองไทยอย่าง
สมบูรณ์ เนื่องด้วยการเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัวของตัวพวกเขาย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและบริบททาง
สังคมด้วยเช่นกันในช่วงตลอดชีวิตของพวกเขา

ระเบียบวิธีวิจัยและสมมุติฐาน

ในการศึกษากลุ่มภาคสนามการเก็บข้อมูลนั้นจะใช้ทั้งการสัมภาษณ์ การสำรวจ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วน
ร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนในสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุ
ตั้งแต่ 13 – 18 ปีบริบูรณ์ หรือกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษา
ขนาดต่างๆ ซึ่งจะมีเด็กนักเรียนรวมทั้งสิ้น 15 คน โดยมาจากสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 5 คน สถานศึกษาขนาด
กลางจำนวน 5 คน และ สถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 5 คน และกำหนดให้เป็นชื่อเด็กนักเรียน ก. - จ. ตามตาราง
อ้างอิงท้ายบทความ ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านปริมาณของกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการอธิบายเยาวชน
คนรุ่นใหม่ในภาพรวมทั้งประเทศไทยได้ แต่เนื่องจากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาต่อเนื่อง
ยาวนาน (มากกว่า 1 ปี) ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ยังคงสามารถอธิบายการก่อรูปของทัศนคติทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม
ผ่านการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ในมิติต่าง ๆ และคาดว่าจะสามารถตอบคำถามหลักของบทความชิ้นนี้ได้
อีกทั้งงานศึกษานี้คาดว่าเมื่อเด็กนักเรียนเติบโตขึ้นมาในอีกระดับจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางความคิดได้ด้วย
เช่นกันตามกาลเวลา (Westholm, 1999)

ผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะเป็นการเลือกแบบ snowballing เป็นอันดับแรกเพื่อระบุเป้าหมายในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกเด็กนักเรียนจากการโดนแปะป้ายชื่อจากฝ่ายตรงข้ามในกลุ่มสังคมที่เด็กนักเรียนได้ใช้ชีวิตเป็นประจำ โดยศึกษาแบบคู่ขนาน ทั้งฝ่าย ‘ถูกเรียก (Labelled)’ และฝ่าย ‘ที่ไปแปะป้ายเรียก (Label)’ เพื่อหลีกเลี่ยงความมีอคติ (bias) ทางการศึกษา ตัวอย่างเช่น นำข้อมูลการแปะป้ายชื่อจากกลุ่มเพื่อนฝูงที่คอยให้ข้อมูลและระบุเจาะจงเพื่อนคนไหนที่มีลักษณะความคิดทางการเมืองแตกต่างจากตนเอง ดังนั้นคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายคือ 1) จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกแปะป้ายเรียกชื่อว่า ‘สลิม’ จากฝ่ายตรงกันข้าม เช่น เพื่อนฝูง โดยมีเหตุผลในเรื่องของความคิดเห็นตรงกันข้ามทางการเมืองไทยโดยเบื้องต้น และ 2) บางคนยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความคิด ‘สลิม’ (ตามความเข้าใจของตัวเอง) และสนับสนุนอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทยด้วยตัวเอง

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการศึกษา (methodology) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ในภาคสนามจะแบ่งประเด็นสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ลักษณะ 1) มุ่งเน้นศึกษาการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน จึงจำเป็นต้องใส่ใจในประวัติชีวิตของตัวนักเรียนตั้งแต่เกิดในแม่มูนที่นักเรียนได้สัมผัสจากการเล่าเรื่องราวผ่านพินิจชีวประวัติ (oral history) ซึ่งจะทำให้เห็นถึงมิติความสัมพันธ์ของตัวเด็กนักเรียน และเป็นที่น่าสนใจว่าเด็กนักเรียนคนหนึ่งนั้นไม่สามารถอธิบายความเป็นตัวตนได้เลย หากปราศจากความสัมพันธ์ที่มีมาตั้งแต่เกิดมา สถานะทางสังคมที่ติดตัวมา รวมไปถึงการเปลี่ยนสถานะของตนเองจะเพิ่มขึ้นจากความสัมพันธ์ที่กว้างขึ้นในระหว่างการเรียนรู้เติบโต ผ่านการเล่าเรื่องของตัวเองของเด็กนักเรียน 2) การสัมภาษณ์เน้นประเด็นหลักเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมือง และประวัติศาสตร์การเมืองไทย เช่น นักเรียนบางคนยังมีลักษณะที่ยังคงสนับสนุนรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและเลือกที่จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมไทยในปัจจุบัน ต้องการคงไว้ซึ่งสถาบันการปกครองเก่าแก่ที่มีรูปแบบอำนาจนิยมดั้งเดิม โดยข้อมูลที่ได้นำมาอธิบายผ่านแนวคิดของ Norbert Elias ในเรื่องของ ‘การเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัว’ (Social habitus) (ชาญ พนารัตน์, 2565, น.96) ที่ได้รับมาจากการปฏิสัมพันธ์บนความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อกัน (configurations) ก่อเกิดผลลัพธ์ทางด้านการสร้างภาพตัวตน (Self-Image) และลักษณะการควบคุมตนเอง (Self-Control) ที่ทำให้เกิดคุณลักษณะความคิด และนิสัยใจคอของเด็กนักเรียนรุ่นใหม่ให้กลายมาเป็นเด็กนักเรียนที่สอดคล้องในอุดมการณ์ของอนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทยในที่สุดจากการเรียนรู้ที่ติดตัว (habitus) โดย Norbert Elias ได้เน้นย้ำถึงการก่อร่างสร้างการเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัวผ่านกระบวนการการเรียนรู้แบบมีพลวัต (dynamic processes) (Van Krieken, 2005, p.47) ซึ่งสะท้อนถึงการศึกษาจากเส้นทางประวัติศาสตร์ช่วงชีวิต และในช่วงชีวิตที่ขยายวงกว้างทางสังคมมากขึ้นก็ยิ่งจะเกิดความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงและการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดความซับซ้อนของความเป็น ‘กลุ่มพวกเรา’ (We-identification) เพิ่มขึ้น (มนุษย์สามารถมีอัตลักษณ์กลุ่มได้มากกว่าหนึ่งกลุ่มขึ้นไป) อีกทั้ง Elias ได้มุ่งให้ความสำคัญถึงการเรียนรู้ใน childhood (วัยเด็ก) จากกระบวนการการปฏิสัมพันธ์จากทางสังคมด้วย ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นหลักที่ Elias ได้เชื่อว่าความสัมพันธ์ที่เปิดหรือปิดโอกาสในชีวิต นำมาซึ่ง the younger groups (คนรุ่นใหม่) มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงจากคนอีกกลุ่ม ซึ่งในที่นี้อาจจะหมายถึงกลุ่มผู้สูงอายุ (the older groups) (Connolly, 2019, p.5-6)

การทบทวน, การตระหนักรู้ถึงอำนาจและการเรียนรู้บนความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งความคิดความเข้าใจต่อความหมายในการใช้ชีวิตในมนุษย์ รวมถึงการรับรู้ถึงอำนาจของฝ่ายที่กำลังพึ่งพิงทำให้เกิดการกระทำที่สอดคล้องและตอบรับกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อร้องขอประโยชน์ ตัวอย่างเช่น การแปะป้ายชื่อจากระเบียบวิธีวิจัยข้างต้นก็ย่อมสะท้อนมาจากมุมมองจากการแลกเปลี่ยนทรัพยากร จรรยาบรรณต่าง ๆ หล่อหลอมให้เป็นการเรียนรู้ที่ติดตัวของเด็กนักเรียนเพื่อการคงไว้ซึ่งผลประโยชน์และสังกัดตนเอง รวมถึงผลักดันกลุ่มที่มีความต่างให้เป็นอื่นด้วยเช่นกัน

ซึ่งทฤษฎีแนวคิดข้างต้นที่กล่าวมา สามารถนำมาประยุกต์เข้าสู่การเปรียบเปรยกับความต้องการของรัฐไทยในปัจจุบันที่มีความพยายามสร้างความเป็น ‘พวกเรา’ (We - Identity) และสามารถยึดเหนี่ยว รวมศูนย์กันอย่างแน่นหนา และโอบรับกลุ่มสังคมอื่นเข้ามาสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำการปกครองของรัฐไทยได้ เพื่อก่อให้เกิดภาพตัวตนร่วมกันของชาตินิยม (National Habitus) ที่ก่อเกิดจากการเรียนรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่รัฐสามารถกระทำผ่านความชอบธรรม เช่น โรงเรียน ในหนังสือแบบเรียน ที่อาจจะสามารถเป็นแหล่งบ่มเพาะในการเสริมสร้างให้ความรู้ความเข้าใจได้ให้กับคนไทย เสมือนเป็นการถ่ายทอดลักษณะภาพตัวตนของความเป็นชาตินิยมไทยบางอย่างจากรุ่นสู่รุ่นได้ผ่านระบบการศึกษาไทย เนื่องจากเรื่องราวภายในหนังสือแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ย่อมเต็มไปด้วยความต้องการของผู้ที่ต้องการถ่ายทอด คือ รัฐและเครือข่ายชนชั้นนำ ในการเสริมสร้างความเข้าใจแก่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยการบรรจุลงไปให้เป็นแบบเรียนพื้นฐานการศึกษาไทย ตามกฎหมายการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ให้ประชาชนมาอย่างยาวนาน

นอกเหนือจากการที่เด็กนักเรียนได้สนทนาหรือได้ปฏิสัมพันธ์กับแบบเรียนในสถานศึกษาแล้ว ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าระบบการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Configurations) ในตัวเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้กับเครือข่ายสังกัดที่พวกเขาได้เติบโตหรือปฏิสัมพันธ์ด้วยในชีวิต จะเกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทั้งในเรื่องอุดมการณ์ ทักษะคิด หรือแม้กระทั่งจรรยาบรรณ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ติดตัวทางสังคม จนก่อให้เกิดภาพตัวตนให้กลายเป็นผู้มีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทย และคอยควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามลู่ทางที่รัฐได้กำหนดให้ อีกทั้งความรู้สึกนึกคิดที่สามารถส่งมอบก็ก่อให้เกิดความรู้สึกในตัวเด็กนักเรียนที่ร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ที่เสริมให้รัฐเผด็จการและเครือข่ายชนชั้นนำการปกครองเก่ายังดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการเมืองไทย

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาความขัดแย้งในทางการเมือง นักวิชาการไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นสนใจศึกษาประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างวัย (generation gap) โดยจะเน้นถึงการอธิบายถึงความแตกต่างในบริบทของแต่ละวัยที่เผชิญต่างกันทางการเมือง ทำให้ก่อเกิดการรับรู้ที่ต่างกัน และขัดแย้งกันไปด้วย เช่น งานศึกษาของกนกรัตน์ภายในหนังสือเรื่อง ‘สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว’ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564) ที่เน้นการแบ่งแยกความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมืองโดยใช้ช่วงเวลาทางกายภาพและขอบเขตการอธิบายบนบริบทปัจจัยด้านกระแสเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ รวมถึงอุดมการณ์ที่ขึ้นตรงกับการบริหารงานของรัฐในขณะนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่ต่างกัน โดยงานศึกษานี้แบ่งผู้คนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ รุ่นสงครามเย็น รุ่น(ใน)ระหว่างและรุ่นโบว์ขาว แต่อย่างไรก็ตามงานศึกษาชิ้นนี้ยังขาดการศึกษาในมิติของความสัมพันธ์ที่ผู้คนในแต่ละรุ่น (generations) เพราะสังคมทั้งหมดต้องการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรุ่นเสมอในทุกวัน รวมถึงงานศึกษานี้พยายามสะท้อนถึงราวกับว่าผู้คนในแต่ละรุ่นมีความเป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด และอาจจะยังละเลยการมีอยู่ของทัศนคติแบบอนุรักษ์นิยมในตัวเหล่าเยาวชนรุ่นใหม่อีกด้วย

หากกล่าวในยุคปัจจุบันที่เกิดปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา จะพบว่าประชาชนหลากหลายวัยมารวมกันในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองเช่นกัน นอกเหนือจากเยาวชนคนรุ่นใหม่แล้วยังมีคนอื่นด้วยที่มีความต้องการสร้างการเมืองใหม่ ทั้งนี้ความไม่เนื้อเดียวกันย่อมเกิดขึ้นท่ามกลางขบวนการด้วย จะเห็นได้จากงานศึกษาของของ โทมัส หยุน ทง ถาง (Tang, 2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มรุ่นใหม่ในฮ่องกง (Umbrella Movement) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การต่อต้านรัฐบาลจีน ทั้งนี้แกนนำนักเคลื่อนไหวประกอบไปด้วยความหลากหลายของช่วงวัยทำให้เกิดความไม่ลงรอยในการสร้างยุทธศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหว ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความไม่ลงรอยนี้ไม่ได้มีแต่เพียงความแตกต่างระหว่างวัย

ในรูปแบบอุดมการณ์และชนชั้นเท่านั้น (Ideology and class term) โดยชี้ให้เห็นถึงวิธีการอธิบายความแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยหรือจุดร่วมอื่นๆ ได้ คือทางเลือกทางยุทธศาสตร์ (Tactical Choices) ความทรงจำร่วม (Collective Memories) และประสบการณ์ทั่วไป (General Experiences) ในการทำความเข้าใจความแตกต่างของวัยได้เช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้มุ่งเป้าหมายในการศึกษาความต่างวัย แต่สนใจในเรื่องวัยเดียวกันแต่คนละแนวคิดแทนซึ่งอาจจะค้นพบได้ภายในกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ด้วยเช่นกัน แต่สามารถตั้งข้อสังเกตได้ถึงประสบการณ์และความทรงจำที่คาดว่าจะเสริมสร้างให้เกิดวิธีการคิดที่ต่างกันไปด้วย

ประสบการณ์ร่วมกันของประชาชนโดยทั่วไปแล้ว หนึ่งในประสบการณ์ร่วมกันที่สามารถเข้าใจโดยทั่วไปคือการร่วมสัมผัสแบบเรียนวิชาต่าง ๆ ภายใต้ระบบการศึกษาจากภาครัฐที่ได้จัดทำให้ภายในประเทศ โดยมุมมองวิชาแบบเรียนทางศาสตร์ของสังคมและประวัติศาสตร์ไทยในแบบเรียนที่ทุกคนได้ผ่านตานั้น กลับกลายเป็นเนื้อหาที่ถูกควบคุมโดยรัฐและชนชั้นนำเก่าไทยแทน ซึ่งภายในบทความเขียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยม (ธงชัย วินิจจะกูล, 2544, น.56-65) ก็มุ่งเน้นการศึกษาปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางแนวคิดทางการเมืองไทยผ่านมุมมองประวัติศาสตร์ในเรื่องการก่อกำเนิดของอุดมการณ์ราชาชาตินิยมที่มีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคการล่าอาณานิคม ก่อให้เกิดแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อสังคมและสร้างประวัติศาสตร์แบบบทเรียนการสอนผ่านมุมมองที่ศนะของเจ้ากรุงเก่า แต่แม้กระแสการต่อต้านประวัติศาสตร์แบบที่เริ่มมีมาอย่างสม่ำเสมอ ปรากฏการณ์ในปัจจุบันกลับพลิกให้ก่อเกิดเด็กรุ่นใหม่ที่เลือกเชื่อในประวัติศาสตร์ที่สร้างมาโดยรัฐฯ จึงเกิดเป็นภาพความย้อนแย้งในเรื่องกระแสประวัติศาสตร์หน้าใหม่กับความเชื่อประวัติศาสตร์เดิมในความคิดของคนรุ่นใหม่ จึงอาจจะกลายเป็นการ ‘ตกแต่งนิสสัยใจคอ’ ที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ศึกษาแบบเรียนชั้นประถมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จของรัฐในการสร้างแบบแผนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกชุมชนที่เรียกว่าชาติด้วย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2564, น.42)

การร่วมกันของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องช่วงเวลาของการเมืองไทยที่เกิดความโกลาหลและการเข้ามาถึงอุดมการณ์สังคมนิยมด้วยเช่นกัน เฉกเช่นเดียวกันกับงานศึกษาขบวนการนักศึกษาไทย พ.ศ. 2513 - 2519 (สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, 2564) ที่เสนอถึงเรื่องขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงดังกล่าว ทำให้เห็นพลวัตในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและการต่อต้านจากกลุ่มนักศึกษาในยุครัฐบาลเผด็จการครองอำนาจ ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองไทยในเวลานั้นประกอบด้วยความสัมพันธ์ของเครือข่ายชนชั้นนำการปกครองซึ่งเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง และการรับความช่วยเหลือจากสถาบันการปกครองที่เก่าแก่ของไทยมาโดยตลอด สอดคล้องกับงานศึกษาวัฒนธรรมการเมืองไทยของขบวนการนักศึกษาไทยในอดีตในช่วงเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองไทย คือ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (เบเนดิก แอนเดอร์สัน, 2550) ซึ่งเต็มไปด้วยอิทธิพลทางด้านการเสนอทรัพยากรแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะเรื่องงานอาชีพจากรัฐแก่นักศึกษาในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในอุดมการณ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคนรุ่นใหม่เริ่มเกิดขึ้นผ่านเงื่อนไขที่เน้นในเรื่องเศรษฐกิจและอนาคตที่มั่นคงแก่เยาวชน แต่ก็ยังเป็นเพียงการศึกษาถึงอิทธิพลกับตัวนักเรียนนักศึกษาเพียงจากปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม ยังไม่ได้สะท้อนถึงอิทธิพลด้านอื่นที่อาจจะทำให้เด็กนักเรียนนักศึกษาคำนึงถึงการใช้ชีวิตด้วยที่นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าว

ประสบการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการกระทำที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นคือความสัมพันธ์ในทางราบ (Horizons relation) ซึ่งเวโรนิกาและทีมวิจัย (Terriquez, et al., 2020) ได้ทำการศึกษาเยาวชนคนรุ่นใหม่เชื้อชาติลาตินมีแนวคิดอนุรักษ์นิยมทางการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการขัดเกลากายสังคมาในแนวระนาบ (Horizontal Socialization) ที่เกิดจากการที่ปัจเจกบุคคลปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมที่มีความทัดเทียมกัน ในทางอำนาจ (ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนฝูง) ว่ามีอิทธิพลต่อวิถีคิดในทางการเมืองมากกว่าการขัดเกลากายสังคมาในทางสังคมใน

แนวตั้ง (Vertical Socialization) ทั้งนี้ก็ยังคงมีเด็กเยาวชนบางรายที่ยังคงให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์แนวดิ่ง (ครอบครัว) ด้วยเช่นกันตามความเชื่อว่าการกล่อมเกลாதองศาทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ในตัวเด็กผ่านครอบครัวและระบบการศึกษาในโรงเรียน (Beck & Jennings, 1991, pp.742-767) ทั้งนี้คำอธิบายกลับไปมุ่งเน้นเพียงแค่ว่าความคิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในตัวเด็กจากพื้นเพของครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่ยังไม่เห็นถึงความเคลื่อนไหวหรือยังไม่ได้มุ่งเน้นถึงเรื่องการเรียนรู้ในตัวเด็กที่ถือว่าเป็นจุดสำคัญต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม และไม่กล้าเปิดเผยตัวตนต่อการเรียกร้องทางการเมืองในขณะนั้น ดังนั้นการให้ความสำคัญถึงการเรียนรู้บางสิ่งบนความสัมพันธ์ทางสังคมคาดว่าจะเป็นหนึ่งในปัจจัยเช่นกันต่อการเลือกสร้างพฤติกรรมสำหรับเด็กที่กลายเป็นลักษณะอนุรักษนิยมด้วยเช่นกัน

หากจะเรียกถึงเด็กนักเรียนที่มีชุดอุดมการณ์อนุรักษนิยมแบบไทยนั้น จะต้องเข้าใจถึงคำว่าอนุรักษนิยมในบริบทสากลก่อนในลำดับแรก โดยกลุ่มอนุรักษนิยมในแบบสากลนั้น อีริคท์ รีนศิริ ได้กล่าวว่าเป็นเพียงแค่กลุ่มสังคมที่มีลักษณะไม่เชื่อมั่นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงกะทันหันเท่านั้น ไม่เชื่อในเรื่องของการรื้อของเก่าทิ้งทั้งหมด แต่กลับมีความเชื่อในการปฏิรูปของเก่าแทน (ทัศนาศ พุทธิประสา, 2565) หากเราลองมามองในบริบทของการเมืองไทยกลับพบว่า คำว่าอนุรักษนิยมที่นักวิชาการและสื่อมวลชนใช้อธิบายกลุ่มก้อนทางการเมือง อาทิ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ไม่ได้มีลักษณะของความเป็นอนุรักษนิยมในแบบสากล และพบว่าความเป็นอนุรักษนิยมแบบไทยมีลักษณะที่ค่อนข้างเฉพาะตามบริบทของสังคมการเมืองและการปกครองในประเทศไทยแทนต่างหาก ดังนั้นอนุรักษนิยมที่กำลังจะศึกษาในตัวเด็กนักเรียนจึงขึ้นตรงกันกับสถานะการปกครองด้วยในปัจจุบัน

จากการศึกษาบทวนที่ผ่านมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าสามารถอธิบายได้เพียงแค่ปัจจัยหรือค่านิยมของบริบททางสังคมที่มีผลต่อการรับรู้ของเด็กนักเรียน, ช่วงเวลาการกำเนิดของตัวปัจเจกบุคคลที่ยึดโยงกับประวัติศาสตร์การเมืองที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัยและสะท้อนถึงสถานะคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ถูกกดขี่เพียงฝ่ายเดียวเพียงเท่านั้น หรือแม้กระทั่งอุดมการณ์ของชนชั้นนำไทยเท่านั้นที่มีผลต่อให้เกิดทัศนคติที่แตกต่างทางสังคม ซึ่งในปัจจุบันนี้ความหลากหลายทางสังคมเริ่มมีเพิ่มขึ้น ความซับซ้อนและความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมเริ่มมีมากขึ้น จึงอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์เยาวชนคนรุ่นใหม่ทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นการใช้แนวคิดความสัมพันธ์เชิงฟังก์ชันต่อรอง (Configurations) และการเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัว (social habitus) คาดว่าจะสามารถอธิบายถึงสภาพตัวตนของเด็กนักเรียนที่มีทัศนคติอนุรักษนิยมในทางการเมืองไทยได้

แบบเรียนยังคงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐหรือไม่ ?

การศึกษานักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 15 คน พบว่าทั้งหมดไม่ได้ใส่ใจต่อวิชาประวัติศาสตร์ไทย สะท้อนถึงอิทธิพลแบบเรียนที่ไม่ได้นำเสนอแง่มุมสิทธิเสรีภาพที่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กนักเรียนในปัจจุบัน (จารุวรรณ แก้วมโน, 2566, น.102-108) และเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เหตุผลด้านความรู้สึกว่าเกิดความเหนื่อยล้าในการจดจำเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ต้องใช้เวลาท่องจำเนื้อหาค่อนข้างเยอะ โดยทั้งระบบการศึกษาของประเทศไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถในแต่ละวิชาโดยการท่องจำเป็นหลัก (ศิวัช ศรีโกคางกุล, 2563, น.153-179) ตัวอย่างหนึ่งในกลุ่มเด็กนักเรียนเป้าหมายได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีกับวิชาประวัติศาสตร์ในการเรียนภายในสถานศึกษาว่า

‘[...] เหนื่อยมากที่จะต้องจำ แคว้นาคณิต วิทยกัจำสูตร จำเนื้อหาเยอะแล้ว ไหนจะต้องมาจำเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยอีก เรียนไปทำไมก็ไม่รู้ มาให้จำตัวละครใครทำอะไร มีประโยชน์ต่อประเทศอย่างไรบ้าง อันนี้ไม่ไหว [...] เรียนไปทำไมก็ไม่รู้ บางข้อจะรู้ใหม่เนี่ย ไม่ได้เป็นคนเกิดในยุคนั้นซักหน่อย’
(นักเรียน ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2566)

ตัวเด็กนักเรียน ก. เองนั้นยอมรับด้วยตัวเองว่าเขาไม่ได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาเกี่ยวกับสังคมศึกษา อีกทั้งผลการเรียนในวิชาดังกล่าวก็เป็นไปได้ไม่ดีนัก ผู้สัมภาษณ์เลยทำการยืนยันความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยใช้เพียงแค่คำศัพท์ (Key Words) เพื่อขอการนิยามความหมาย จึงได้คำตอบเพิ่มเติมกับความรู้ที่ได้ เช่น รู้จัก 14 ตุลาหรือไม่ เป็นลักษณะเช่นไร รู้จักตัวละครทางการเมือง (ชื่อ) หรือไม่ รู้จากเส้นทางไหน โดยเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้บรรยายถึงเนื้อหาพร้อมความรู้สึกับวิชาแบบเรียนดังกล่าว เด็กนักเรียน ก. มีความสามารถตอบคำถามวิชาประวัติศาสตร์ได้บางส่วนแม้จะมีความคลาดเคลื่อนของข้อมูล เช่น ‘รัฐประหารคือคอมมิวนิสต์ครับ’ หรือ ‘ผมเรียนมาครับ 6 ตุลา กับ 14 ตุลาแต่จำไม่ได้ครับว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง รู้ว่ามีประชาชนมาเรียกร้องแล้วโดนปราบปรามครับ’ แต่ถึงแม้ว่าเด็กนักเรียน ก. จะเกิดความเบื่อหน่ายเนื้อหาและจดจำไม่ได้ก็ตาม เมื่อสอบถามถึงความกระตือรือร้นที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติม เขากลับไม่ได้มีความอยากจะหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือตั้งคำถามว่าประวัติศาสตร์ที่เล่าเรียนมานั้นจริงหรือเท็จมากเพียงใด เขาใส่ใจเพียงแค่การท่องจำเพื่อให้ผ่านพ้นแต่ละหน่วยการทดสอบเพียงเท่านั้น จากคำบอกเล่าของกลุ่มเด็กนักเรียนตัวอย่างทั้ง 15 คนนั้น กลับมีการอ้างอิงถึงการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์นอกตำราผ่านการเล่าเรื่องราวทางกลุ่มสังคมอื่นในชีวิตของพวกเขาแทน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือเพื่อนฝูง ทำให้เห็นได้ว่าความสัมพันธ์อื่นที่นอกเหนือแบบเรียนประวัติศาสตร์มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้ของพวกเขาด้วยเช่นกัน นำมาซึ่งความเข้าใจและตอกย้ำว่าประวัติศาสตร์ไทยที่รับรู้หรือเรียนรู้นั้นคือเรื่องราวที่สมเหตุสมผลสำหรับพวกเขา ทำให้เห็นได้ว่าการ ‘ตกแต่งนิสัยใจคอ’ ของรัฐ จากงานศึกษาของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2564) ได้ก่อเกิดผลลัพธ์บางอย่างในตัวเด็กนักเรียนที่ไม่ได้มาจากแค่แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา แต่โครงเรื่องจากประวัติศาสตร์ที่พวกเขาจดจำเพื่อเอาสอยนั้นกลับมีผลอย่างมากต่อการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในตัวเด็กนักเรียน

‘ก็คิดว่าเป็นเรื่องจริงนะ ไม่อย่างนั้น [...] จะอยู่ได้มาถึงตอนนี้หรือ ตอนสมัยเด็ก ๆ แม่ถึงขั้นเปิดสารคดีครอบรอบของ [...] กับประวัติศาสตร์ไทยให้ดูเลย (หัวเราะ) ก็ไม่ได้ตั้งคำถามอะไร แม่ให้ดูก็ดู แม่บอกว่าถ้าไม่มี [...] ป่านนี้ไทยเราคงไม่มีแล้ว แม่รักมากแค่นั้น ดูเอาละกัน’

(นักเรียน ค, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 กรกฎาคม 2566)

การสะท้อนการเป็นกลุ่มก้อนสังกัดเดียวกันกับรัฐในทางการเมืองไทยเกิดขึ้นมาภายในความคิดของเด็กนักเรียนทั้ง 15 คน (จากกลุ่มสัมภาษณ์) เช่น ความต้องการที่จะสนับสนุนรัฐบาลทหารให้ทำงานต่อไป อีกทั้งยังมีความคิดต่อการใช้ระบบเผด็จการในการระงับความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้ผู้วิจัยสงสัยถึงการสร้างภาพตัวตนของเด็กนักเรียนกลุ่มสัมภาษณ์ที่สร้างตนเองให้เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับกระแสการเปลี่ยนแปลงการเมือง แม้ในบางมุมอื่นยังอาจจะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นก็ตาม (แต่ไม่ใช่ในด้านการปกครองจากรัฐบาลเผด็จการ และการสนับสนุนการดำรงอยู่ของสถาบันการปกครองของชนชั้นนำเก่า) สิ่งที่น่าสังเกตคือ โครงเรื่อง (plot) การปกครองทางการเมืองไทยที่เต็มไปด้วยพฤติกรรม อำนาจและหน้าที่ของรัฐและการก่อตัวของชนชั้นนำไทยเก่าที่ถูกบรรจุอยู่ในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยอาจมีความลุ่มลึกคล้ายคลึงในเรื่องของเงื่อนไขการปฏิบัติตัวบนความสัมพันธ์อื่นทางสังคมของเด็กนักเรียน หรือกล่าวได้ว่าโครงเรื่องประวัติศาสตร์ไทยนี้มีลักษณะที่ซ้ำรอยเงื่อนไขเดิมของชุดความสัมพันธ์ที่เด็ก

นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกลุ่มสังคมอื่นในชีวิตของตัวพวกเขา และก่อให้เกิดการเรียนรู้นิสัยที่ติดตัว (habitus) บางอย่างที่ส่งผลต่อความคิดอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทยในที่สุด โดยจากการวิเคราะห์เรื่องเล่า (Oral history) จากเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 15 คน ค้นพบว่าพวกเขาเกิดการเรียนรู้ที่ร่วมกันบนความสัมพันธ์ไม่ว่าการสนทนาพูดคุยกับรัฐผ่านแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หรือแม้กระทั่งการเรียนรู้บนความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นที่พวกเขาได้สัมผัส นำพามาซึ่งสิ่งที่พวกเขาเข้าใจร่วมกันและร่วมเรียนรู้เงื่อนไขจากรัฐและชนชั้นนำไทย จนก่อให้เกิดความรู้สึกสำนึกที่โน้มเอียงเข้าสู่อุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทย

น้อมรับตามระเบียบจากรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำจะนำมาซึ่งความปลอดภัยในการใช้ชีวิต

‘รัฐบาลนี้ (รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) พ่อบอกว่าดีครับ ผมก็ว่าตามพ่อ อย่างน้อยก็ไม่ได้ทำร้ายสถาบัน [...] ไม่เหมือนรัฐบาลอื่นที่ก้าวร้าย อีกทั้งยังจะกำจัดเลยก็มี’
(นักเรียน ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2566)

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของเด็กนักเรียน ก. ที่เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมาย ได้เล่าให้ฟังถึงความเชื่อมโยงของประวัติศาสตร์ไทยนอกเหนือจากตำราเรียนที่ได้รับการเล่าเรื่องมาจากคุณพ่อและคุณแม่ตั้งแต่กำเนิด ทั้งครอบครัวของ ก. มีทั้งความรักและศรัทธาในชนชั้นนำและรัฐบาลที่เป็นตัวแทนการดูแล และแม้ประวัติศาสตร์ไทยในตอนนี้อาจจะโดนโต้แย้งว่าไม่เป็นความจริง แต่พ่อแม่และ ก. ยังมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้บางส่วนเช่นกัน แต่ผลลัพธ์ทางสังคมไทยในปัจจุบันที่เห็นตอนนี้ย่อมดีกว่าสมัยก่อนมาเยอะมากเพราะผลจากการได้รับการดูแลของผู้ปกครองไทยในอดีต ทำให้เห็นได้ว่าอิทธิพลที่ส่งผลต่ออุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทยของ ก. นี้ ไม่ได้มาจากเพียงแค่ในตำราแบบเรียนเพียงด้านเดียว แต่มาจากการเรียนรู้บทความสัมพันธ์จากกลุ่มสังคมอื่นด้วย เช่น ครอบครัว ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ติดตัวของเขา เมื่อเกิดการเรียนรู้เข้าไปเข้ามา ก็เริ่มทำให้เกิดนิสัยติดตัวและการตระหนักรู้ถึงการปฏิบัติตัวให้ปลอดภัยต่อการใช้ชีวิต ซึ่งการใช้คำอธิบายเพียงแค่การกล่อมเกลางานสังคมที่ส่งผลต่อทัศนคติทางการเมือง (จารุวรรณ แก้วมโน, 2566, น.102-128) ก็จะเริ่มมีข้อจำกัดที่เห็นแค่ผลลัพธ์การส่งมอบตัวอุดมการณ์ระหว่างรุ่นท้ายสุด แต่กลับไม่ได้เห็นถึงเส้นทางการส่งมอบที่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้บางอย่าง เช่น ความรู้สึกหรือการเห็นผลลัพธ์ของการกระทำเข้าไปเข้ามาจนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามในที่สุด

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็กนักเรียน ก. ดูเหมือนว่ามีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการปกครองที่เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาอย่างยาวนาน ตัว ก. เล่าว่าครอบครัวเขามีการแสดงออกถึงการสนับสนุนผ่านการปฏิบัติทางหน้าที่การทำงานเนื่องด้วยตัวคุณแม่ทำงานเป็นพนักงานราชการที่เข้าร่วมกิจกรรมจากภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงคุณแม่ที่ส่งเสริมให้ตัวนักเรียน ก. เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมภาครัฐอย่างสุดความสามารถ เขารู้สึกขอบคุณทุกครั้งกับความทุ่มเทของคนในครอบครัวที่ทำให้ตัวเขามีสถานะทางการเงินได้ไม่ขัดสน เงื่อนไขทุกอย่างในชีวิต การตัดสินใจจึงขึ้นตรงอยู่กับคนที่มีอำนาจทางการเงินภายในบ้าน ซึ่ง ก. เองจึงมีความจำเป็นต้องฟังฟังประโยชน์การเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะสถานะตนเองยังไม่สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง ความเกรงกลัวต่อการขัดแย้งจึงเกิดขึ้นมาภายในจิตใจเนื่องด้วยหากทะเลาะกันแล้วจะเกิดผลเสียต่อตัวเขาในการใช้ชีวิต และการเห็นคนในครอบครัวมอบประโยชน์ให้แก่ตนเองจากการแสดงออกถึงลักษณะการสำนึกบุญคุณต่อรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำทำให้เด็ก ก. เรียนรู้ว่าการปฏิบัติตนเช่นนี้เหมือนคนในครอบครัวจะนำมาซึ่งผลประโยชน์และความสุข การเชื่อฟังต่อคุณพ่อคุณแม่ ก็จะนำมาซึ่งประโยชน์หรือความปลอดภัยต่อตนเองเช่นกัน เหมือนพ่อแม่ที่ทำตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็จะนำมาซึ่งความสุข ความปลอดภัยต่อการงานอาชีพและ

ความมั่นคงทางการเงิน เปรียบเทียบกันกับการปฏิบัติตัวให้เป็นประชาชนที่ดีและปฏิบัติตามที่รัฐและเครือข่ายชนชั้นนำต้องการ แม้กระทั่งการที่จะต้องสนับสนุนการกระทำของรัฐให้มีความชอบธรรมก็ไม่ได้มีผลเสียอะไรต่อตัวพวกเขา เพื่อให้คุณภาพชีวิตดำเนินได้อย่างราบรื่น การพึ่งพิงต่อรองจึงเกิดขึ้นภายในความคิดของ ก. ที่จะต้องพึ่งพิงอำนาจทางผู้ที่อยู่สูงกว่าในการรับรองความปลอดภัย

‘ผมไม่ชอบความวุ่นวายครับ ไม่ชอบอะไรที่ยุ่งยาก เช่นพวกที่โดนจับเข้าคุกชอบทำตัวให้ยุ่งยากวุ่นวายในชีวิตชีวิตอยู่ดี ๆ ก็ไปสร้างปัญหา [...] ก็เป็นพวกที่ทำความผิดทางกฎหมายครับ ก็เลยเกิดความวุ่นวาย ถ้าทำตามกฎระเบียบก็ไม่เกิดผลเสียอะไร ผมก็เลือกไม่ทำเท่านั้นเอง อยู่อย่างปลอดภัย [...] ผมไม่สนใจว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ขอให้ไม่กระทบกับผมก็พอ’

(นักเรียน ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2566)

จะเห็นได้ว่า ตัวเด็กนักเรียน ก. ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตัวตนให้อยู่ในกรอบที่ถูกกำหนดโดยรัฐเพราะจะทำให้เขาปลอดภัย อีกทั้งยังให้เหตุผลในเรื่องผู้ที่ปฏิบัติตัวตนให้ผิดระเบียบ เลยนนำมาซึ่งปัญหาในชีวิตและความไม่ปลอดภัย ตราบใดที่ตัว ก. ยังทำตามเงื่อนไขที่รัฐและเครือข่ายได้กำหนดไว้ก็จะมีแต่อุ่นใจ การเรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่ผิดตัวในเรื่องความประพฤติจากสมาชิกภายในครอบครัวของ ก. ก็เช่นกัน กลายเป็นพฤติกรรมที่เหมือนกันกับสิ่งที่รัฐและเครือข่ายชนชั้นนำอยากจะทำให้เกิดขึ้นภายในการถ่ายทอดในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยด้วยเช่นกัน

แม้กระทั่งนักเรียน ค. ก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประท้วงที่โดนจับกุมกันมากมายว่าการกระทำนี้เป็นการสร้างความวุ่นวายทางสังคม และสร้างผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวของ ค. เช่นกันที่ได้ปฏิบัติเป็นพนักงานราชการพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่

‘รู้สึกวุ่นวาย พอเห็นข่าวที่เขาเริ่มก่อตัวประท้วงกัน มันไม่ได้อะไรขึ้นมาใหม่ สุดท้ายก็โดนจับเข้าคุกเข้าตารางกันหมด [...] อยู่เฉย ๆ ก็ได้อยู่แล้ว เนี่ยแม่ก็ไปทำงานสาย ไปปิดถนนคนไปทำงานก็เดินทางก็ลำบากขึ้นอีก [...] เดี่ยวดีไม่ดีก็โดนสั่งหยุดวันนี้เต็มไปหมดเพราะการประท้วงลามทั่ว [...] เป็นเด็กนักเรียนก็ได้อยู่แล้ว อย่าไปเรียกร้องเอาปัญหาเข้าตัวเองเลย [...] เปลี่ยนรัฐบาลที่ แม่เนี่ยเหนื่อยกว่าเดิมอีก อยู่อย่างนี้ลุงตู่ก็ให้เงินเดือนดี ให้สวัสดิการก็ได้อยู่แล้ว (หัวเราะ) เปลี่ยนรัฐบาลอีกรอบ แม่ก็ต้องมาปรับตัวใหม่ ดีไม่ดีโดนต้อนต้อนนี่อีกจนแทบจะไม่เหลือแล้วก็ได้’

(นักเรียน ค, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 กรกฎาคม 2566)

จะเห็นได้ว่าความต้องการความสุขและปลอดภัย เป็นสิ่งที่สำคัญต่อ ค. มากเพราะหากไม่มีความปลอดภัย เช่น สวัสดิการจากรัฐ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของตนเองและสมาชิกในครอบครัวที่ตนเองรักขาดผลประโยชน์ไม่ว่าด้วยเรื่องระบบการทำงานของคนในครอบครัวที่ขัดข้องแม้กระทั่งสุขภาพที่หมดการคุ้มครอง ความสะดวกสบายที่ถูกรบกวนโดยฝ่ายผู้เรียกร้องทางการเมือง ที่จะนำมาซึ่งการระงับประโยชน์บางอย่างที่พวกเขาแล้ว ดังนั้นทางที่ดีที่สุดคือการปกป้องและไม่ต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว ในอีกทางคือการสนับสนุนการดำรงอยู่ของรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำไทยด้วยเช่นกันที่ตัวของ ค. เองก็ตระหนักมาเสมอ

การตระหนักถึงอำนาจ สถานะทางสังคมระหว่างรัฐและตัวเด็กนักเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานหมวดประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 หลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ, 2555) ที่นักเรียนภายในรั้วสถานศึกษาใช้ในการเรียนในส่วนของการแนะนำบทบาทของพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี และได้กล่าวถึงการเมืองการปกครองในปี พ.ศ. 2394-2475 โดยเริ่มต้น

การนำเสนอถึงหน้าที่ของชนชั้นนำไทย ในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ ต่อด้วยบทบาทที่สำคัญไม่ว่าทั้งในและต่างประเทศ ในการเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศไทย

‘พระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทยทรงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติ [...] ทรงประกอบพระราชกรณียกิจใหญ่น้อยเพื่อสร้างความมั่นคงให้อาณาจักร ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข’

(ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ, 2555ข)

หากอ่านเนื้อหาโดยทั่วไปแล้วรายละเอียดประวัติศาสตร์ไทย มักจะเสนอในเรื่องราวของการปกป้องไว้ซึ่งเอกราชของประเทศไทยในช่วงเวลาวิกฤติ การนำเสนอวิธีการให้รอดพ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าวที่ตัดสินใจโดยชนชั้นนำการปกครองสยามในขณะนั้น ส่งผลถึงการให้มุมมองและความสำคัญที่ต่อชนชั้นนำว่าเป็นกลุ่มที่สร้างประโยชน์แก่สังคมไทยมาาก อีกทั้งในแบบเรียนก็ไม่ได้เสนอเรื่องราวกลุ่มทางสังคมชนชั้นอื่นมากนักที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการเมืองไทยที่ยาวนานเมื่อเทียบเท่ากับกลุ่มชนชั้นนำเก่าไทย ซึ่งเป็นการตอกย้ำว่าบทบาทของภาคประชาชนนั้นยังเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าอยู่เสมอแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วก็ตามในยุคปัจจุบัน บางงานศึกษาวิชาการก็ยืนยันว่าในชุดหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์เหล่านี้ที่คนไทยทุกคนที่ผ่านระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เรียนรู้อยู่ในรั้วสถานศึกษาก็ไม่ได้สะท้อนถึงมุมมองอื่นๆ เลยนอกจากของชนชั้นนำสยามในสมัยนั้น เช่น งานศึกษาของธงชัย วินิจจะกูล (2559) ก็ได้นำเสนอถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยในแง่มุมอื่น โดยธงชัยชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ในตำราเรียนปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลมาจากประวัติศาสตร์ที่จารึกโดยมุมมองของทัศนะเจ้ากรุงฯ ทั้งสิ้น ซึ่งถือว่าเป็นการโต้แย้งประวัติศาสตร์ไทยแบบที่ถูกกล่าวถึงในสังคมไทยในปัจจุบันเช่นกัน แต่พฤติกรรมของเด็กนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างนี้ก็กลับยังสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จำเป็นจะต้องมีผู้ปกครองหรือผู้ขึ้นำต่อการบริหารบ้านเมืองไทย หรือแม้กระทั่งการศึกษาถึงในเรื่องอุดมการณ์ ‘ราชาชาตินิยม’ (2559) ที่นำมาซึ่งความเข้าใจในเรื่องวีรบุรุษผู้กอบกู้บ้านเมือง ที่ยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยที่ยังผูกพันและต้องการกับผู้นำที่ดีที่มีความสามารถต่อการปกครองบ้านเมืองให้ปลอดภัยได้ อิทธิพลของแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้นที่เขียนจากมุมมองทัศนะของเจ้ากรุงฯ มีแนวโน้มที่จะทำให้บทบาทของประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองและสังคมไทยลดลงและไม่ปรากฏบทบาทภาคประชาชนอยู่ในเนื้อหาแบบเรียน สิ่งที่ปรากฏก็จะมีเพียงบทบาทหน้าที่การใช้อำนาจหรือมอบอำนาจให้แก่กลุ่มผู้นำ รัฐบาล หรือชนชั้นนำในการจัดการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ แทน

‘มี [...] ดึกว่าไม่มีครับ ถ้ามีแล้วบ้านเมืองสงบลง ผมก็สนับสนุนให้มันต่อไป ผมก็จินตนาการไม่ออกว่าถ้าประเทศไทยไม่มีมันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง เพราะเกิดมาก็รู้แล้วว่าต้องมี [...] ถ้าไม่มีสงฆ์บ้านเมืองมีแต่โจร ผมคงจัดการไม่ได้หรอก ไม่ได้เป็นตำรวจจับผู้ร้ายซักหน่อย’

(นักเรียน ฉ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 กรกฎาคม 2566)

บทบาทการกระทำของชนชั้นนำในประวัติศาสตร์ที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จดจำนี้เกิดการกระทำซ้ำในเรื่องของบทบาทบนความสัมพันธ์เส้นทางอื่นของเด็กนักเรียนทั้ง 15 คนด้วยเช่นกัน เพราะทั้ง 15 คนนี้ได้ยืนยันว่าอยากจะมีผู้นำในการจัดการความวุ่นวายหรือระงับความขัดแย้งทางการเมือง ด้วยเหตุผลว่าถ้าหากไม่มีพวกเขาที่ไม่รู้จะหาใครมาคุ้มครองบ้านเมือง เพราะตัวของเด็กนักเรียนเรียนรู้อยู่แล้วว่าตัวเองก็ไม่ได้มีความสามารถเพียงพอที่จะระงับเหตุรูปแบบนี้ได้เพราะไม่มีอำนาจในการจัดการแน่นอน

‘เราก็เป็นแค่เด็กนักเรียน เขาให้ทำอะไรก็ทำตามที่เขาว่า จะให้ไปออกประท้วงก็กลัวแม่จะด่า ชื่อเสียงเสียหายไปหมด อยู่เฉย ๆ ยังจะดีกว่า ประท้วงไปก็ไร้ค่า ทำอะไรไม่ได้หรอก ปลอมให้พวกผู้ใหญ่จัดการกันเองดีกว่า เรามีหน้าที่แค่เรียนให้จบก็พอ จะเรียนจบใหม่ก่อน เอาตัวเองให้รอดก่อน สอบจะไม่ผ่านอยู่ละแต่ละวิชา (หัวเราะ)’

‘มีแม่เป็นคนจัดการทุกอย่างในชีวิต ก็ค่อนข้างสบายอยู่ เราก็มีหน้าที่แค่เรียน แต่ผู้ใหญ่สิ รับผิดชอบหลายด้านมาก ๆ อยากอยู่เป็นเด็กตลอดไป ขอเงินพ่อแม่ใช้ (หัวเราะ) โตไปแล้วรับผิดชอบเยอะ ไม่อยากรับผิดชอบอะไรเลยอะ ขนาดนั้น กลัวทำได้ไม่ได้เท่าแม่ทำ’

(นักเรียน ค, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 กรกฎาคม 2566)

ความต้องการที่จะมอบอำนาจให้แก่อำนาจและเครือข่ายมาจัดการความวุ่นวายภายในสังคมไทย สอดคล้องกันกับพฤติกรรมของการมอบอำนาจที่ถูกผลิตซ้ำในครอบครัวที่เด็กได้เรียนรู้ถึงอำนาจหน้าที่ผ่านการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว การที่เด็กนักเรียนจะต้องพึ่งพิงต่อรองกับคนในครอบครัวเพื่อทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ด้านสถานะทางสังคมที่รับรองโดยคนในครอบครัวให้ยังมีตัวตน หรือแม้กระทั่งด้านความปลอดภัยที่ได้รับการคุ้มครองจากผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองให้จัดการดูแลสิ่งต่าง ๆ ที่พวกเขาคิดว่ายากต่อการรับมือหรือไม่สามารถทำได้ ซึ่งสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นการมอบอำนาจให้แก่ทางสมาชิกในครอบครัวให้มีการจัดการแก้ไขให้พวกเขาได้ โดยตัวพวกเขาไม่จำเป็นต้องลงมือแก้ไขกับปัญหา ในอีกมุมคือการเสริมสร้างความไม่มั่นใจในเรื่องของความสามารถของตนเองในการจัดการแก้ไขปัญหามาจากการเรียนรู้ในเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับตัวเขา เงื่อนไขของผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตัวเด็กนักเรียน เช่น สมาชิกในครอบครัวที่เด็กนักเรียนรับรู้ว่ามีอำนาจทางการเงิน ทางพลกำลังทางกายภาพ หรือแม้กระทั่งอำนาจในการปกครองดูแลเด็กนักเรียนอย่างชอบธรรม ก่อเกิดการสะท้อนย้อนคิด (Self-perception) (ชาญ พนรัตน์, 2565, น.96) ในตัวของเด็กนักเรียนในเรื่องความสามารถที่ไม่เท่าเทียมกันในบางมุมของการใช้ชีวิต ซึ่งยิ่งเกิดการเรียนรู้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จะเริ่มนำมาซึ่งการเปรียบเทียบและรับรู้ตนเองท้ายที่สุดว่าตนเองไม่ได้มีอำนาจหรือมีความสามารถพอต่อการจัดการปัญหาได้

ความมั่นคงทางการเมืองอาชีพที่หาได้จากรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำได้เท่านั้น

อีกหนึ่งเรื่องราวที่น่าสนใจคือเด็กนักเรียนกลุ่มสัมมาชนชั้น มีการตระหนักรู้เสมอว่าการประกอบอาชีพข้าราชการนั้นเป็นการริเริ่มจากภาครัฐและเครือข่ายชนชั้นนำ หรือสามารถกล่าวได้ว่ารัฐและเครือข่ายชนชั้นนำนั้นให้การรับรองการมีอยู่ของอาชีพข้าราชการนั่นเอง เนื่องด้วยบทบาทของชนชั้นนำในอดีตที่ผ่านมาจากแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย เช่น ชนชั้นนำเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในอดีตที่ผ่านมาซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่นำมาปรับใช้ทางสังคมมาโดยตลอด หรือแม้กระทั่งกิจการตำรวจ (ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ, 2555, น.29) ที่ส่งผลถึงการก่อสร้างโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ทำให้เห็นถึงอำนาจของชนชั้นนำจากอดีตที่ผ่านมาที่ส่งเสริมการก่อตั้งสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของประชาชนตั้งแต่อดีต รวมถึงการสะท้อนถึงความไม่เป็นอิสระของข้าราชการตำรวจในอดีตเพราะต้องขึ้นตรงกับสถาบันกษัตริย์มาเสมอ (รสสุคนธ์ จรัสศรี, 2520, น.8-27)

‘ข้าราชการก็คือคนที่รับใช้ประชาชนครับ ผมก็ได้งานมาจากประชาชน แต่ตำแหน่งอาชีพก็ต้องได้รับรองจากภาครัฐครับ ต้องมีการแต่งตั้งตำแหน่ง ถึงจะสามารถรับใช้ประชาชนได้อย่างเต็มที่แบบภาคภูมิใจ มีศักดิ์ศรี’

(นักเรียน ข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กันยายน 2566)

จากคำสัมภาษณ์ของ ข. นั้นสะท้อนว่าตัวเขารู้ว่าการได้มาซึ่งตำแหน่งในราชการนั้น ไม่ได้มาเหมือนตำแหน่งอื่น ๆ ในสังคมโดยทั่วไป แต่เป็นการพึ่งพิงอำนาจจากรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำในการได้รับมาซึ่งอาชีพที่เป็นเกียรติต่อ

ตนเองเพื่อที่จะมารับใช้ประชาชนอย่างเต็มที่ และถ้าหากไม่มีการรับรองดังกล่าว ตัวเขาเองก็จะไม่ได้รับสถานะอาชีพนี้ อย่างแน่นอน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากมีรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำไทยอยู่คู่กับสังคม ก็จะเกิดภาพตัวตนของเขาตามมา ด้วยเพราะการมีอยู่ของรัฐ และเมื่อสอบถามถึงการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนักเรียนเตรียมทหาร ตัวเขาก็เลือกที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของรัฐที่ได้มอบหมายไว้เหมือนเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะว่าตัวเขายังคงมีพันธะต่อรัฐ หรือกล่าวได้ว่าตัวเขาเองยังคงต้องพึ่งพิงต่อรองกับสถาบันตำรวจที่มอบโอกาสการงานอาชีพที่มั่นคงแก่ตัวเขาได้

ตัว ข. เล่าต่อว่ามีเพื่อนในโรงเรียนของเขาอีกหลายคนที่มีลักษณะความคิดที่รุนแรงและน่ากลัวมากกว่าตัวเขา โดยให้การพึ่งพิงอาชีพที่มั่นคงในการสร้างผลประโยชน์อย่างมหาศาลในชีวิต เช่น เพื่อนของ ข. บางคนมีความแน่วแน่ ต่อการพึ่งพิงอำนาจรัฐและเครือข่ายในการสายตอกิจการโดยการใช้อำนาจจากรัฐผ่านตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเองที่เรียกว่า ‘ตำรวจ’ ในการสร้างรายได้ที่เด็กนักเรียนหลายคนเข้าใจกันดีกับคำว่า ‘ได้โต๊ะ’ ซึ่งการที่เด็กนักเรียน ข. ได้เลือกใช้คำศัพท์ดังกล่าวคือคำว่า ‘ได้โต๊ะ’ สะท้อนให้เห็นว่าตัวเขาเองมีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรข้าราชการ สีเทาที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงอำนาจจากทางรัฐและเครือข่ายเพื่อตอบสนองกับความต้องการของเด็กนักเรียนบางราย เพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์อีกมากมายในชีวิต หรือเปิดการเปิดโอกาสทางชีวิตมากขึ้นจากการพึ่งพิงและการใช้ผลประโยชน์ตำแหน่งหน้าที่รัฐเพื่อเอื้อผลประโยชน์ต่อตนเองและพรรคพวก การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจจะมี 2 ระบบเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ คือระบบคุณธรรมและระบบอุปถัมภ์ (ดิษฐ์ทร บวรชัย, 2563, น.2203-2216)

การพึ่งพิงต่อรองด้านความมั่นคงทางการงานอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยเช่นกัน ตัวอย่างจากการเล่าเรื่องของเด็กนักเรียน ข. จะเริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญทางด้านอาชีพจากการเรียนรู้บนความสัมพันธ์ของครอบครัวด้วย ข. เล่าประวัติชีวิตของตัวเขาว่า ข. เป็นเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร ด้วยชีวิตของตัว ข. นั้น เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว มีคุณแม่ทำงานเป็นข้าราชการครูและคุณพ่อทำธุรกิจส่วนตัว ตัวเขารู้ได้สิ่งแรกคือเขานั้นคือความหวังของครอบครัวเพราะเขาคือลูกชายคนเดียวที่พ่อแม่รัก ซึ่งการศึกษาด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับครอบครัวก็ค้นพบว่าครอบครัวที่ลูกคนเดียวส่วนใหญ่จะเป็นคนไม่กล้าเสี่ยงและอ่อนไหวง่าย (ลอรา พริตต์, 2567) ซึ่งตรงกันกับพฤติกรรมของ ข. ที่ได้ให้ความเห็นว่าตัวเขาไม่ชอบความเสี่ยงและคอยระแวงระวังต่อการแสดงออกความคิดเห็นเสมอเพราะแค่ความรู้สึกของคนในครอบครัว ซึ่ง ข. ได้เรียนรู้บนความสัมพันธ์ในครอบครัวในเรื่องการปฏิบัติตัวให้เป็นลูกที่ดีในครอบครัวนั้นจะต้องทำตัวเช่นไร และสิ่งที่ได้เรียนรู้มานั้นคือจะต้องเชื่อฟังสิ่งที่พ่อแม่ได้บอก

‘คนเรียนว่าเหนื่อยแล้ว คนส่งเรียนเหนื่อยกว่าเยอะ ผมก็ส่งสารแม่ครับ ทำงานก็หนัก แต่เพราะแม่นั่นแหละครับที่ทำให้ผมยืนได้ถึงทุกวันนี้ อะไรก็ตามที่ทำให้เขามีความสุขผมก็จะทำครับ [...] ผมรู้ว่าอาชีพข้าราชการเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงครับเหมือนแม่ผมที่เป็นครู สำหรับผมมันไม่ใช่เช้าขามเย็นขาม ทำไปวัน ๆ แต่มันคือสิ่งที่ครอบครัวผมทำเพื่อยังชีพครับ แล้วผมก็ภูมิใจกับครอบครัวที่ได้รับใช้สังคมด้วยครับ’

(นักเรียน ข, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กันยายน 2566)

จากคำพูดของตัว ข. ทำให้เห็นได้ว่าตัวเขาเริ่มเรียนรู้จากแม่ของเขาเองว่าการประกอบอาชีพข้าราชการจะต้องแลกมาซึ่งความประพฤติกและการทำตามคำสั่งของราชการของรัฐไม่ว่าการขอความร่วมมือในเรื่องการส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐและเครือข่ายอย่างเคร่งครัดก็ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งการกระทำดังกล่าวของแม่ ข. จะทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงานและประโยชน์ต่อคนในครอบครัวด้วยเช่นกัน ไม่ต่างจากตัวของเขาเอง (ข.) ที่กำลังเลือกเส้นทางอาชีพตำรวจ และเริ่มเข้าสู่สังกัดเดียวกันกับรัฐ โดยตัวเขาเองก็จำเป็นต้องพึ่งพิงอาชีพข้าราชการตำรวจในอนาคตของเขาเพื่อยังชีพให้มั่นคงและเผื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวในอนาคตได้ด้วยเช่นกัน เสมือนว่าการพึ่งพิง

ผลประโยชน์จากทางรัฐและเครือข่ายจะนำมาซึ่งโอกาสสำหรับตัวเขาและครอบครัวได้ ดังการศึกษาในหนังสือ *Studies of the Germans* โดยการบีบรัดช่องทางและการเปิดโอกาสช่องทาง นำมาซึ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมต่าง ๆ ในประเทศเยอรมนี การก่อกำเริบกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น right-wing militants groups, Weimar Republic หรือแม้กระทั่ง the militants leftist extra-parliamentary groups (The Red Army Faction) ที่เกิดขึ้นในนั้นย่อมเป็นผลจากการบีบรัดเลยกระตุ่นให้ก่อเกิดความขัดแย้งหรือการเข้าร่วมจากความสัมพันธ์ร่วมกันของตัวคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าในเรื่องความรู้สึกอับอาย หรือแม้กระทั่งความกลัว (Connolly, 2019, p.153-172)

รัฐประหารที่ดีก็มีได้เช่นกัน

เนื้อหาในแบบเรียนที่น่าสนใจอีกเรื่องคือเรื่องวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทยต่างๆ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เช่น การกล่าวถึงเหตุการณ์ของคณะราษฎรเข้ามาปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครองสวดแทรกถึงมมตอคณะราษฎรในแง่มุมติดลบ ดังเช่นตัวอย่างเนื้อหาแบบเรียนในหัวข้อการเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีเนื้อหากล่าวว่า

‘ตามช่วงเวลาดังกล่าว จนถึง พ.ศ. 2500 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยถูกผูกขาดอำนาจการปกครองโดยกลุ่มบุคคลในคณะราษฎรที่เข้าควบคุมกลไกการบริหารประเทศ’
(ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ, 2555, น.35)

แต่หากกล่าวถึงกลุ่มคณะราษฎรในมุมมองที่แตกต่างจากตำราเรียนของเด็กนักเรียนนั้น คณะราษฎรกลับมีความนิยมเรื่องการสร้างความรุ่งเรืองแก่ชาติโดยนิยมแนวคิดชาตินิยมแบบใหม่ ที่ไม่ใช่ชาตินิยม และไม่ได้มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธานของชาติอีกต่อไปต่างหาก (หากไม่ได้สร้างความรุ่งเรืองแก่ชาติ) แต่เป็นเพียงการ ‘ชาตินิยมร่วม (ในหมู่ชนชั้นนำ)’ (อาสา คำภา, 2562, น.144) ในทางกลับกันนั้นเนื้อหาในแบบเรียนที่นักเรียนได้ศึกษาดังกล่าวข้างต้นกลับมีความพยายามเล่าในรูปแบบการจัดจำแนกกลุ่มทางสังคมบางกลุ่มภายในแบบเรียนประวัติศาสตร์แบบที่มีความพยายามก่อความวุ่นวาย และพยายามจะจัดระเบียบสังคมไทยในรูปแบบใหม่ให้เป็นสิ่งที่มาทำลายความสงบสุขจากการปกครองโดยชนชั้นนำมาแต่ก่อน

แม้แง่มุมการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กนักเรียนยุคปัจจุบัน พวกเขาจะเริ่มจะเรียนรู้มากขึ้นต่อคำว่า ‘รัฐประหาร’ เนื่องด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ในสื่อออนไลน์ทำให้พวกเขาเกิดการตระหนักรู้มากขึ้นต่อการวิจารณ์หรือสนับสนุนรัฐประหาร เช่น กระแสการฟังพอดแคสต์ (podcast) ที่เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรู้จักและเคยที่จะเปิดฟังเพื่อความสนุกสนานก็ได้นำเสนอถึงมุมมองการทำรัฐประหารเช่นกัน ทำให้ความคิดเห็นพวกกลุ่มเด็กนักเรียนที่สัมภาษณ์มีลักษณะมีความเข้าใจต่อคำว่ารัฐประหารให้เป็นสิ่งที่ไม่ดี และการสนับสนุนการทำรัฐประหารมีแนวโน้มจะโดนต่อว่าในสังคมไทยเพราะเป็นการยึดอำนาจจากประชาชน ไม่เคารพเสียงประชาชน โดยเหตุผลดังกล่าวนี้กลายเป็นคำพูดที่เด็กนักเรียนหลายคนใช้กล่าวเมื่อสอบถามถึงคำว่ารัฐประหารคืออะไร แต่ก็ไม่ได้บ่งชี้ว่าพวกเขาจะไม่เลือกเส้นทางวิธีการทำรัฐประหาร เนื่องด้วยวิธีการทำรัฐประหารเหมือนทางเลือกเสริม (options) ให้พวกเขาได้เลือกสรรนอกเหนือจากวิถีทางประชาธิปไตยในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองไทยไปแล้ว อีกทั้งยังดูมีความทันใจ ระวังเหตุได้อย่างเฉียบขาดอีกด้วย

‘ก็คืนะรัฐประหาร รัฐประหารที่ดีก็มีได้ มันเร็วดี ไม่ต้องมานั่งเถียงกันหาวิธีทางออกไม่จบสักที’
(นักเรียน ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2566)

นักเรียน ก. ผู้ซึ่งไม่ชอบความวุ่นวายจากการสัมภาษณ์ตั้งแต่ต้น เป็นผู้ที่ชอบความปลอดภัยต่อการใช้ชีวิตโดยมีพ่อและแม่เป็นผู้นำภายในครอบครัว ทำให้การเรียนรู้ของตัว ก. เต็มไปด้วยการพึ่งพิงต่อรองในชีวิตเพื่อร้องขอการคุ้มครอง เขาเรียนรู้ว่าหากการคุ้มครองนี้ไม่มี ตัวตนของ ก. ก็จะเกิดความไม่ปลอดภัยทั้งทางด้านชีวิตและอนาคตของตัวเอง ความวุ่นวายที่เกิดจากการเรียกร้องอาจจะทำให้ ก. เกิดความรู้สึกกลัวการสูญเสียประโยชน์บางอย่างไปที่เขากำลังได้รับจากกลุ่มรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำด้วยเช่นกัน เช่น ผลกระทบในสมาชิกของครอบครัวที่ตัว ก. รักเช่นพ่อแม่หรือการสูญเสียสิทธิรูปแบบต่าง ๆ ที่กำลังเสริมเติมแต่งตัวตนของ ก. ให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น

นอกเหนือจากการเรียนรู้การพึ่งพิงแล้ว ตัว ก. เองเริ่มกลายมาเป็นส่วนหนึ่งหรือกลายมาเป็นสมาชิกในกลุ่มสังกัดที่ใหญ่ขึ้น โดยกลุ่มสังกัดที่ตัว ก. เริ่มเข้ามาพึ่งพิงอาศัยอยู่คือกลุ่มรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำ การรับรู้ว่าตนเองกำลังพึ่งพิงต่อรองกลุ่มนี้ย่อมสะท้อนว่าหากกลุ่มที่กำลังพึ่งพิงอยู่เกิดความสั่นคลอนขึ้น ผู้ที่จะได้รับผลกระทบก็คือสมาชิกในสังกัดด้วยเช่นกัน การขาดหายในสิ่งที่กำลังพึ่งพิงย่อมเป็นผลกระทบต่อตัวสมาชิกเป็นอย่างมาก ดังนั้นการร่วมกันรักษาโครงสร้างของกลุ่มทางสังคมที่กำลังพึ่งพิงคือเป้าหมายสำคัญเช่นกันต่อผลประโยชน์ของสมาชิกในสังกัดทุกการกระทำหรือการตัดสินใจของกลุ่มทางสังคมที่ตนเองกำลังพึ่งพิงตัดสินใจเช่นไรก็ต้องคล้อยตามจนกลายมาเป็นนิสัยที่ติดตัวทางความคิด แต่ผู้ตัดสินใจการกระทำในการเปลี่ยนแปลงหรือออกคำสั่งจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถให้ประโยชน์ต่อตัวพวกเขาด้วย สามารถที่จะกระทำได้หากผู้หนึ่งจะต้องเป็นคนดี หวังดีต่อบ้านเมือง มีความรู้ความสามารถที่เป็นที่เชื่อถือได้ และมีเป้าหมายต้องการพัฒนาประเทศไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น เน้นผลประโยชน์ของชาติ ที่ถูกศึกษาในงานวิชาการของประจักษ์ ก้องกีรติ (2560)

โดยเนื้อหาแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของเด็กนักเรียนกลับกลายเป็นสิ่งที่เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเรียนรู้เพียงแค่วิธีการทำรัฐประหารจากกลุ่มที่ผูกขาดอำนาจเพียงเท่านั้น แต่เมื่อคิดกลับกันหากกลุ่มผูกขาดอำนาจกลายเป็นฝ่ายคณะรัฐประหารแทน พวกเขาก็จะเข้าใจว่าจะต้องทำการสนับสนุนฝ่ายตรงกันข้ามที่มีอำนาจทัดเทียมกันกับอีกฝ่ายที่ผูกขาด โดยใช้วิธีการทำรัฐประหารในการเข้าจัดการระงับการผูกขาดอำนาจของอีกฝ่ายด้วยเช่นกัน เสมือนเป็นการโยนลูกบอลสลับกันไปมา และเด็กนักเรียนจะเป็นผู้ตัดสินว่าลูกบอลควรอยู่ฝั่งไหน แต่ก็ไม่ได้สะท้อนว่าตัวผู้ตัดสินหรือเด็กนักเรียนนั้นก็มีอำนาจในการถือลูกบอลเช่นกัน ตัวเด็กนักเรียนเป็นจะกลายเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์และเลือกฝั่งที่เขาคิดว่ามีผลประโยชน์มากกว่า

เด็กนักเรียนเหล่านี้มีมุมมองต่อสถาบันชนชั้นนำเก่าทางการปกครองว่าสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอด้วยเช่นกัน หากสถาบันทำตัวไม่ถูกต้องและไม่เป็นที่พึงพอใจ เมื่อได้เปิดแบบเรียนเนื้อหาที่เป็นหลักฐานและทำการสอบถามเด็กนักเรียนเหล่านี้ พวกเขาได้ให้ข้อมูลว่ารับทราบและได้เรียนรู้เนื้อหาแบบเรียนเรื่องของกลุ่มรัฐประหารในยุค พ.ศ. 2475 ด้วยเช่นกันผ่านระบบการทดสอบท่องจำของสถานศึกษา พวกเขาเกิดความรู้สึกไปในทางด้านวิธีการจัดการในการโค่นล้มอำนาจผูกขาดแทนในประเด็นหลัก และมีมุมมองต่อกลุ่มคณะราษฎรว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่หวังดี เนื่องด้วยสถานะสถาบันกษัตริย์มีการผูกขาดอำนาจมากเกินไปและมีความอ่อนแอต่อการปกครองสังคมในยุคอดีตนั้น พวกเขามองว่าการผูกขาดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นก็สามารถใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงระบบโดยการใช้วิธีการทางเผด็จการในการแก้ไขระบบได้เช่นกันจากกลุ่มคนที่มีความหวังดีที่นำพาประเทศสู่ระบบที่ดีกว่าเดิมและเพิ่มอำนาจแก่ประชาชนเพิ่มขึ้น แต่กลับไม่ได้มีความสนใจต่อวิธีการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างสังคมว่ามีผลดีผลเสียเพียงใด ขอเพียงได้รับการครอบครองอำนาจแบบผูกขาดได้ก็เพียงพอ และไม่เกิดผลกระทบต่อตนเองและกลุ่มสังกัดที่ตนเองรัก

‘ถ้าจะทำรัฐประหารก็ถามผมก่อนละกันครับ ถ้าคนที่เป็นผู้นำมีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการบริหารบ้านเมืองก็ทำได้เลยครับ ผมสนับสนุน [...] แล้วถ้ากลุ่มพวกคนสร้างความวุ่นวายนั่นมีอำนาจล้นฟ้าขนาดนั้น เราจะไป

ทำอะไรมันได้ เราก็แค่คนเดียว เราต้องขอความช่วยเหลือจากคนที่ดังกว่าเรา เช่น สถาบัน [...] นักการเมืองที่เรา
ชอบสนับสนุนหรือนักเคลื่อนไหวที่เขามีเสียงดังมากกว่าเรา [...] เราจะจ้างเขาก็ได้นะ เขาเหมือนพวก celebrity ที่เป็น
กระบอกเสียงให้เราได้ในการเล่นการเมือง'

(นักเรียน ณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กันยายน 2566)

ตัวอย่างของความคิดของเด็กนักเรียนไทยจากเด็กนักเรียน ณ. คนนี้ได้บอกถึงการรับรู้สถานะตัวตนในเรื่องการ
กล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหาทางการเมืองไทยหากเกิดความวุ่นวาย ตัวเขาเองรับรู้ว่าตนเองไม่ได้มีอำนาจในการจัดการ
ปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองดังกล่าวนี้อย่างไรเลยหากเกิดขึ้น โดยตัว ณ. ได้เล่าให้ฟังถึงเรื่องราวในแบบเรียนวิชา
ประวัติศาสตร์ไทยรวมถึงข้อมูลนอกตำราเรียนได้อย่างแม่นยำเพราะโดยพื้นฐานแล้ว ณ. เป็นเด็กนักเรียนที่เรียนเก่ง
ทั้งนี้เมื่อพูดถึงวิธีการระงับเหตุทางการเมือง เด็กนักเรียน ณ. กลับพูดถึงถึงกลุ่มสังกัดที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเอง
ให้จัดการแก้ไขปัญหาแทนตัวเขา เนื่องจากเขาไม่ได้มีอำนาจมากพอในฐานะเพียงแค่ประชาชนคนหนึ่งเท่านั้น เขาเพียง
บอกได้ว่าเขาไม่ชอบความวุ่นวาย และความวุ่นวายจะนำไปสู่การหยุดชะงักหลายอย่างที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อเขา
ด้วย โดย ณ. ได้ยกตัวอย่างถึงการเดินทางไปแข่งขันต่างจังหวัดที่เขามีความภาคภูมิใจ แต่เมื่อเกิดขบวนการเรียกร้องบน
ท้องถนน ทำให้เขาเกือบจะพลาดโอกาสไปด้วย ซึ่งบทสัมภาษณ์ข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ณ. ยังมีความ
ต้องการพึ่งพิงอำนาจรัฐให้จัดการแทนเขาเพื่อขจัดความวุ่นวาย ไม่ว่าจะทางไหนก็ตามแต่ขอให้เขาเป็นประโยชน์ต่อเขาก็
เพียงพอ

'รัฐประหารผมรู้ว่ามันไม่ดีนะครับ แต่รัฐประหารบางทีก็มีผลดี ไม่ก็แ่งดีได้เช่นกัน แบบทำให้สงบครับ ในกรณีของ
Hitler หรือ Mussolini ครับ คือเขาก็ take over และประชาชนก็ชอบเขาอยู่ครับผมเพราะว่าเขาอาจจะด้วยความที่
บอกว่า เขาอาจจะทำให้ประเทศกลับมาดีเหมือนเดิมก็ได้เพราะตอนนั้นประชาชนเขาทุกข์อยู่ [...]'

(นักเรียน ณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กันยายน 2566)

เพื่อการขจัดปัญหาเหล่านี้ เด็กนักเรียนเลยต้องพึ่งพิงอำนาจจากทางรัฐในการจัดการปัญหาแทน และด้วย
เงื่อนไขที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากแบบเรียนในเรื่องการพึ่งพิงอำนาจหรือบารมีจากชนชั้นนำจากการปฏิสัมพันธ์ใน
แบบเรียนวิชาสังคมและประวัติศาสตร์ไทย เสริมสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกอยากขอความช่วยเหลือที่เด็ดขาดต่อการขจัด
ซึ่งปัญหาความวุ่นวายที่เป็นคำสั่งอย่างชอบธรรมจากรัฐ โดยที่ตนเองไม่จำเป็นต้องลงมือเอง แต่มีตัวแทนที่กระทำให้
เพื่อเกิดความพอใจในตัวของพวกเขา ซึ่งพอใจในที่นี้หมายถึงผลประโยชน์ของพวกเขาที่ยังดำเนินอยู่ต่อ

ถ้ารัฐเกลียดใคร ฉันจะเกลียดด้วย

เนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 2 ได้นำเสนอเกี่ยวกับยุค
วิกฤติทางการเมือง พ.ศ. 2548 – 2553 ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจเช่นกัน โดยนำเสนอว่าสังคมไทยในเวลานั้นมีการแบ่ง
ฝักแบ่งฝ่ายโดยวิกฤติทางการเมือง พ.ศ. 2548 – 2553 มีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง 2 กลุ่ม คือฝ่ายที่ไม่พอใจ
การบริหารราชการของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (ฝ่ายพันธมิตร) และฝ่ายที่สนับสนุนทักษิณ มีการชุมนุมประท้วงกันอยู่
เสมอ และเกิดความรุนแรง นำพาไปสู่การทำรัฐประหารที่นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน โดยมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่การชุมนุม
ประท้วงต่าง ๆ ก็ยังไม่ยุติลง แม้ว่าจะมีการเลือกตั้งและได้รัฐบาลใหม่มาบริหารประเทศแล้ว เหตุการณ์ความวุ่นวาย

ต่าง ๆ เหล่านี้ กลับทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายมาเป็นวิกฤติทางการเมืองของไทยที่รุนแรงครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย (ธวัช ทันทไธมาส และคณะ, 2562, น.43)

‘ทักษิณ รู้จักสิครับ คนขายชาติใจ คดีจำนำข้าว พ่อผมบอกมา ตระกูลไม่ดี [...] ส่วนยิ่งลักษณ์ผมรู้แล้วว่าเธอเป็นญาติกับทักษิณ พ่อผมบอกมาว่ายุคนั้นทักษิณเป็นพวกล้มเจ้า พ่อเกลียดมาก’
(นักเรียน ก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2566)

บทสัมภาษณ์ของนักเรียน ก. แสดงออกถึงความรู้สึกเกลียดชังบุคคลที่สร้างความวุ่นวายก่อเกิดขึ้นในจิตใจของเขา แม้ว่าตัวเขาเองเคยกล่าวมาว่าเขายังเป็นเด็กเล็กในยุคที่ทักษิณ ชินวัตร มีหน้าที่บริหารประเทศแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายถึงว่าตัวนักเรียน ก. จะไม่รู้เรื่องราวความเกลียดชังนี้บนความสัมพันธ์ที่พึงพิงต่อรองที่หลากหลายในชีวิตที่ตัวเขาเติบโตมา แม้ความทรงจำของเขาจะได้รับข้อมูลที่บิดเบียงประการ เช่น คดีจำนำข้าวกลับไปอยู่ในยุคของทักษิณ และไม่รู้ว่ายิ่งลักษณ์ ชินวัตรคือใคร เป็นต้น แต่สามารถเข้าใจและอนุมานได้ว่าเด็กนักเรียน ก. กำลังเหมารวมให้ทักษิณและยิ่งลักษณ์คือกลุ่มก้อนสังกัดเดียวกันคือคนไม่ดีที่พยายามจะเข้ามาบริหารประเทศและพยายามกอบโกยผลประโยชน์เข้าหาเพียงแต่เครือข่ายของเขา อีกทั้งกลุ่มบุคคลที่เริ่มเข้ามามีบทบาทภายในสภาและลงเล่นการเมืองสำหรับเขานั้น คือคนไม่ดีที่พยายามช่วงชิงบทบาท หรือแม้กระทั่งทำลายสิ่งที่เด็กนักเรียน ก. ได้เชื่อนับถือมานานจากการเรียนรู้ของตน โดยตัวของเขาเองยังคงสนับสนุนให้มีการปกครองรูปแบบดังกล่าวที่มีผู้บริหารประเทศมาจากการไว้วางใจของสถาบันชนชั้นนำเท่านั้น สะท้อนถึงความต้องการที่ยังอยากจะเลือกเส้นทางประชาธิปไตยที่ยังมีผู้นำ แต่ก็ยังพึงพิงอำนาจที่เหนือกว่าต่อการจัดการสิ่งที่ไม่ชอบของตนเองเช่นกัน

‘ผมจะเลือกตั้งแน่นอนครับในอนาคต แล้วผมก็อยากจะเลือกใครก็ได้หรือพรรคการเมืองอะไรก็ได้ที่สนับสนุนอาชีพของผมให้อยู่ดีกินดีครับ ผมอยากเป็นนักเขียนโปรแกรมครับ [...] ผมไม่เลือกพวกเห็นแก่ตัวแน่นอนครับ อีกอย่างคือตอนนี้มันก็ได้อยู่แล้ว ทำไมจะต้องเปลี่ยนแปลงอีกครับ’
(นักเรียน ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน พ.ศ. 2566)

สิ่งที่สังเกตได้คือทำไมเด็กนักเรียน ก. ถึงมีความคิดและมีการแสดงออกถึงความเกลียดชังกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพนักธุรกิจหรือกลุ่มทหารที่เข้ามาทำงานบริหารประเทศได้เพียงนี้ แม้ว่าตัวเขาไม่ได้รู้จักกับตัวละครทางการเมืองไทยเลยนอกเหนือจากแหล่งข้อมูลแบบเรียนที่ให้ในตอนเล่าเรียน โดยข้อมูลจากการฟังเรื่องเล่าของนักเรียน ก. เขาได้ทำความรู้จักบุคคลทางการเมืองไทยจากคนในครอบครัวตนเองในลำดับแรกตั้งแต่เด็กเล็ก และลำดับต่อมาคือสื่อสังคมในโลกออนไลน์ที่มีการวิจารณ์ทางการเมืองไทยที่ตัวเขาได้เข้าไปปฏิสัมพันธ์ไปด้วยทำให้ได้รับรู้ข้อมูลผ่านสื่อเป็นประจำ โดยความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ให้ความเข้าใจแก่ตัวนักเรียน ก. ทำให้เขาเริ่มตระหนักถึงภัยร้ายจากบุคคลที่ไม่หวังดีต่อสังคมไทย รวมถึงการรับรู้ถึงฝ่ายที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยที่ตัดผลประโยชน์ให้แก่เขาด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ถึงความคิดที่ ก. เลือกจะสนับสนุนเพียงแค่ฝ่ายที่ให้ประโยชน์แก่เขาเท่านั้นจากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แต่มีนัยว่าจะต่อต้านกลุ่มที่จะมาทำลายกลุ่มอำนาจที่เขากำลังพึงพิงต่อรองเช่นกัน ก. เริ่มเกิดความกลัวโดนคุกคามหากกลุ่มนักการเมืองเหล่านี้เริ่มมีอำนาจล้นมือที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองและจะทำให้เขาเกิดความกังวลต่ออนาคตของเขาในที่สุด ความปลอดภัยที่หายไปจากการเปลี่ยนแปลงนำมาซึ่งการลดทอนผลประโยชน์บางอย่างรอบตัวเขา

ในทางกลับกัน เด็กนักเรียน 15 คนนี้ยังมีแนวโน้มที่จะทำหน้าที่คอยตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลเช่นกัน และพร้อมมีอคติต่อการทำงานของรัฐบาลเสมอ เนื่องด้วยการเรียนรู้บนเงื่อนไขที่รัฐได้เสนอทางเลือกไว้ในแบบเรียนที่รัฐสร้าง

ประเด็นความสงสัยต่อกลุ่มนักธุรกิจหรือกลุ่มทหารที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยในฐานะนักการเมืองและมีอำนาจในการต่อรองกับสถาบันชนชั้นนำมากยิ่งขึ้นจากเนื้อหาแบบเรียนที่เขาได้สัมผัสจากสถานศึกษา การโดนคุกคามจากกลุ่มคนเหล่านี้ที่มีอำนาจในการบริหารทิศทางประเทศ ทำให้เด็กนักเรียนรู้สึกไม่มั่นคงต่ออนาคตของเขามากยิ่งขึ้น เช่น กลัวไม่ได้ประกอบอาชีพในฝันเพราะโดนขัดขวางหรือการเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มสังคมที่มีอำนาจเหนือกว่าเขา, กลัวชีวิตจะล้มเหลวหากผู้บริหารประเทศไม่ได้มีความใส่ใจต่อชีวิตเขาและครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นเขาจึงต้องใส่ใจต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อชีวิตเขาด้วยเช่นกันเพราะด้วยความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งพิงต่อรองจากรัฐที่มีเงื่อนไขให้เด็กนักเรียนต้องคอยระแวงระวังต่อบุคคลที่เข้ามาบริหารประเทศ

สรุป

บทบาทสถาบันชนชั้นนำเก่าและรัฐไทยในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่นักเรียนได้เล่าเรียนมานั้นมีรูปแบบนำเสนอเนื้อหาที่เต็มไปด้วยหน้าที่และการได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันชนชั้นนำการปกครองของไทยมาตั้งแต่อดีตเสมอ ด้วยพลวัตกรรมและการกระทำไม่ว่าจะด้วยเรื่องของระเบียบ จรรยาบรรณที่ฝังอยู่ในแบบเรียนผ่านกระบวนการฝึกฝนในระบบท่องจำในสถานศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงโครงเรื่อง (plot) ต่อการรับมือสถานการณ์ในทางการเมืองไทยด้วยเช่นกัน แต่แม้การเรียนรู้ผ่านแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและสังคมในสถานศึกษาจะส่งผลถึงการเรียนรู้ในระดับต้น แต่สิ่งที่สำคัญที่เริ่มต่อยอดโครงเรื่องที่นักเรียนรู้อาจจากรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำในแบบเรียนนั้น เกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้บนความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งพิงต่อรองในชีวิตของตัวเด็กนักเรียนด้วยเช่นกันที่ทำให้ก่อเกิดทั้งความคิด ความรู้สึกที่อยากจะเข้าร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งในสังกัดของรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำเก่าไทย การบ่มเพาะและเรียนรู้บนเงื่อนไขอุดมการณ์อนุรักษนิยมทางการเมืองไทยเริ่มเกิดขึ้นระหว่างความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งพิงต่อรองในชีวิตของเด็กนักเรียนไม่ว่าจากทางครอบครัว เพื่อนฝูง หรือภายในสถานศึกษา

การเริ่มมีความคิดสนับสนุน ส่งเสริมการดำรงอยู่ของรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำเก่าไทยนั้น เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งพิงต่อรองที่ส่งมอบระเบียบ อุดมคติจากรัฐสู่ครอบครัว และจากครอบครัวสู่เด็กนักเรียน ซึ่งบนเส้นทางการส่งมอบนี้ทำให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยที่เริ่มก่อตัวทางความคิดของเด็กนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้วยความมั่นคงและความปลอดภัยที่พวกเขามีความจำเป็นต้องพึ่งพิงภาครัฐดูแลในชีวิต ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้ก็ได้รับการเรียนรู้อีกครั้งผ่านความสัมพันธ์ทางครอบครัวที่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครองในการดูแลความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตอีกเช่นกัน และเมื่อครอบครัวมีชุดความสัมพันธ์กับรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำเช่นไร ตัวเด็กนักเรียนเองก็ย่อมเอนเอียงไปตามกลุ่มสังกัดที่กำลังพึ่งพิงต่อรองด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกันกับรัฐที่นำเสนอให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ถึงอำนาจและหน้าที่ที่มีความสามารถเพียงพอต่อการคุ้มกัน ปกป้องและมอบความมั่นคงและปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียนได้เสมอ รวมถึงการทำให้เด็กนักเรียนรับรู้ถึงความสำคัญของการมีอยู่ของรัฐเรื่อยมา

นอกเหนือจากความมั่นคงและความปลอดภัยจากรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำเก่าไทยแล้ว การตระหนักรู้ถึงสถานะ อำนาจที่ย่อมเกิดมาจากการมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวเด็กนักเรียนกับฝ่ายตรงข้ามด้วยเช่นกัน การรับรู้ถึงความไร้ซึ่งอำนาจเป็นเพราะการที่พวกเขาต้องรับรู้ว่าต้องพึ่งพิงผลประโยชน์ในชีวิตมาโดยสม่ำเสมอ และยังพึ่งพิงมากขึ้นเท่าไร ยิ่งทำให้เด็กนักเรียนเริ่มรับรู้ว่าตัวเขานั้นไร้ซึ่งอำนาจ และเสริมสร้างความไม่แน่ใจต่อการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของการแสดงออกทางการเมือง และเลือกที่จะพึ่งพิงการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตัวพวกเขาเสมอ

ความวุ่นวายที่ก่อเกิดจากนักการเมืองในสภาจากการช่วงชิงผลประโยชน์เข้าสู่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงสังคมก็ก่อเกิดความรู้สึกบางอย่างภายในจิตใจของเด็กนักเรียนเหล่านี้ได้ด้วยเช่นกัน พวกเขากลัวที่จะสูญเสียประโยชน์หากไม่เกิด

การกระทำอะไรเลย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เรื่องการปกป้องกลุ่มสังกัดที่กำลังพึ่งพิงอยู่ แต่พวกเขาเรียนรู้ที่จะต้องพึ่งพิงอาศัยอำนาจการตัดสินใจจากจากชนชั้นนำไทยแทน โดยให้ความชอบธรรมต่อการตัดสินใจและตนเองนั้นก็ไม่จำเป็นที่จะต้องออกแรงในการแก้ไขปัญหา แม้ว่าการเลือกสรรหนทางต่อการจัดการความวุ่นวายจากกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม เช่น การทำรัฐประหาร ดังนั้นเมื่อเกิดความวุ่นวายภายในสังคมไทย เด็กนักเรียนเหล่านี้จึงเลือกที่จะปกป้องผลประโยชน์ตามที่รัฐได้ส่งมอบและปลูกฝังความรู้สึกบางอย่างที่ทำให้เด็กนักเรียนเหล่านี้ก็กลืนกลายเข้าสู่กลุ่มสังกัดเดียวกันกับรัฐและเครือข่ายชนชั้นนำเก่าทางการปกครองไทย เพราะ ‘ความกลัว’ ทั้งในด้านความไม่มั่นคงทางสถานะของเด็กนักเรียนไทย เนื่องด้วยรัฐได้ส่งมอบความหวาดกลัวไว้ว่าหากไม่มีชนชั้นนำและรัฐขึ้นมาแล้วบ้านเมืองจะเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติต่อการปกครองและไม่ปลอดภัยต่อชีวิตตนเอง

การเรียนรู้ทางสังคมที่ติดตัว (habitus) ของเด็กนักเรียนที่มีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมทางการเมืองไทย ได้รับการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษาของประเทศไทยโดยใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ (รวมถึงแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา) ที่ทำให้เด็กนักเรียนรับรู้และเกิดความรู้สึกร่วมกันในแบบเรียนจากรัฐที่ได้กำลังส่งมอบให้ แม้ว่าเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเริ่มมีความรู้สึกไม่ชอบต่อระบบการทดสอบเนื้อหาที่ตาม ก็ไม่ได้สะท้อนว่าพวกเขาจะไม่ได้เห็นด้วยไปเสียทั้งหมด ตรงกันข้ามที่ให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบเรียนแล้ว การส่งมอบความรู้สึกนึกคิดก็เกิดขึ้นไม่ว่าด้วยเรื่องทั้งอุดมการณ์ ทศนคติ ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยจากเนื้อหา ก่อเกิดแนวโน้มที่ทำให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ที่จะต้องสร้างภาพตัวตน (Self-Image) เพื่อเข้าร่วมกลุ่มสังกัดเนื้อเดียวกันกับรัฐ (We-Identity) ผู้ส่งมอบเนื้อหาประวัติศาสตร์แม่บทเพื่อพึ่งพิงต่อรองอำนาจจากรัฐและได้มาซึ่งความรู้สึกปลอดภัย เช่น การต้องอยู่ภายใต้โอวาทจรรยาบรรณที่ติดต่อกับคำสั่งจากรัฐและเครือข่ายเพื่อความปลอดภัยต่อภาพตัวตนที่ตนเองกำลังสังกัดไม่ว่าจะสังกัดในสถานศึกษาหรือกลุ่มภาพตัวตนของครอบครัว แม้กระทั่งความต้องการที่จะปกป้องความรู้สึกร่วมกันกับรัฐในฐานะคนไทยที่ไม่นิยมและชื่นชมกับบางกลุ่มที่ก่อเหตุความวุ่นวายภายในสังคมไทย เนื่องด้วยความกลัวต่อการสูญเสียภาพตัวตนและผลประโยชน์ทางทรัพยากรที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงรัฐในชีวิต

สุดท้ายนี้ถึงแม้ว่าแบบเรียนในฐานะเครื่องมือของรัฐที่นักเรียนจะต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยจะมีบทบาทน้อยลงในการปลูกฝัง ความรู้ อุดมการณ์ ความเชื่อทางค่านิยมก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงเส้นทางส่วนหนึ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ทศนคติในทางการเมืองของแต่ละบุคคลยังมีมิติอื่นๆ อีกหลากหลายที่ส่งอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของอุดมการณ์ในทางการเมืองของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะมิติทางด้านความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง (Configurations) และพฤติกรรมกรกระทำซ้ำซ้อนจากกลุ่มที่เด็กนักเรียนร่วมไปมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ให้เป็นนิสัยติดตัว และก่อเกิดการสร้างภาพตัวตนเช่นกัน รวมถึงการควบคุมตนเองต่อการพึ่งพิงให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐและเครือข่ายชนชั้นนำของประเทศไทยมีความต้องการที่มีทั้งในด้านความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ แต่การเรียนรู้ที่เด็กนักเรียนได้ตระหนักรู้มาเสมอคือพวกเขาจะต้องพึ่งพิงอำนาจที่เหนือกว่าเสมอต่อเส้นทางการดำเนินชีวิตของเขาในสังคมไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ‘การเรียนรู้ทางสังคมของนักเรียนฝ่ายอนุรักษ์นิยมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ภาพตัวตน การควบคุมตนเองท่ามกลางความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิง พ.ศ. 2549-2565’ ที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในนามทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปี 2566

รายการอ้างอิง

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. มติชน.
- จารุวรรณ แก้วมะโน. (2566). “เขาก่อนว่าหนูถูกปั่น”: การเรียนรู้คุณค่าประชาธิปไตยของเยาวชนคนรุ่นใหม่ภายใต้การกล่อมเกลาค่านิยมประชาธิปไตยที่จำกัด: กรณีศึกษามอบนักเรียนไทยในปี 2563. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 21(3), 102-128.
- ชาญ พนารัตน์. (2565). *บนทางสู่อารยะ: สังคมวิทยาและประวัติศาสตร์ในทัศนะของนอร์เบิร์ต เอ.อี. ฮิลล์*. อิลลูมินแซนส์ เอเดชันส์.
- ชัยยศ ยงเจริญชัย. (2563). *คณะราษฎร 2563: พังเหตุผลของคนที่ตั้งคำถามต่อการชุมนุมและ 3 ข้อเรียกร้อง*. BBC News Thai. <https://www.bbc.com/thai/thailand-54655786>
- ดิษภัทร บวรชัย. (2563). ระบบการสร้างความยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ. *วารสารสันติศึกษารัตนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 8(6), 2203-2216.
- ทัศนาศ พุทธิประสาท. (2565). ‘อนุรักษนิยมไทย’ คืออนุรักษนิยมไหม?คุยกับธีรภัทร รื่นศิริ. The matter. <https://thematter.co/social/conservatism-interview/179987>
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยม จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหญ่ หรือลัทธิเสด็จพ่อของระบอบไทยในปัจจุบัน. *ศิลปวัฒนธรรม*. 23(1). 56-65.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2559). โฉมหน้าราชาชาตินิยม. *ฟ้าเดียวกัน*.
- ธวัช ทันทอดาส, ขวัญภา สุธคร และสิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์. (2562). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2: หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. วัฒนาพานิช สํารายราษฎร. กรุงเทพฯ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2564). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์: ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการจิตสำนึก*. มติชน.
- เบเนดิก แอนเดอร์สัน. (2550). *บ้านเมืองของเราลงแดง: แง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร 6 ตุลาคม (เกษียร เตชะพีระ, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ และชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ผู้แปล)*. มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2560). *ธรรมาธรรมะสงคราม ความรุนแรงเชิงศีลธรรม และอนารยะชัดขึ้น: การเมืองอัตลักษณ์ของ “คนดี” ในวิกฤติการเมืองไทย (2556 - 2557) [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ไพฑูรย์ มีกุล, สุเทพ จิตร์ชื่น และบุญรัตน์ รอดตา. (2555ก). *หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ราชวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสํารายราษฎร.
- ไพฑูรย์ มีกุล, สุเทพ จิตร์ชื่น และบุญรัตน์ รอดตา. (2555ข). *หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ราชวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสํารายราษฎร.
- รสสุคนธ์ จรัสศรี. (2520). *บทบาทของข้าราชการชาวต่างประเทศในกรมตำรวจในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ [วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- ลอรา พลิตต์. (2567). การเป็น "ลูกคนเดียว" ส่งผลต่อเด็กอย่างไร จากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์. BBC news Thai.
<https://www.bbc.com/thai/articles/c1445r9p1ywo>
- ศิบัติ นพประเสริฐ. (2565). ขวา พินาต (?) ซ้าย. มติชน.
- ศิวัช ศรีโกคางกุล. (2563). ประวัติศาสตร์ราชชาตินิยมในโรงเรียนไทย. วารสารการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัย
สารคาม. 10(2). 153-179.
- สุธัช ยิ้มประเสริฐ. (2564). เมื่ออรุณจะรุ่งฟ้า: ขบวนการนักศึกษาไทย พ.ศ.2513-2519. อิลลูมินันส์ เอดิชันส์.
- อาสา คำภา. (2561). พลวัตสถาบันพระมหากษัตริย์เชิงเครือข่าย: ข้อสังเกตว่าด้วยความเปลี่ยนแปลงของเครือข่าย
ชนชั้นนำไทยพ.ศ. 2495-2535. วารสารไทยคดีศึกษา. 15(2), 41-88.
- อาสา คำภา. (2562). ความเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายชนชั้นนำไทย พ.ศ. 2495 – 2535 [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Beck, P. A., & Jennings, M. K. (1991). Family traditions, political periods, and the development of
partisan orientations. *The Journal of Politics*. 53(3), 742-763.
- Connolly, J. (2019). *Generational conflict and the sociology of generations: Mannheim and Elias
reconsidered*. Theory, Culture & Society. 36(7-8), 153-172.
- Terriquez, V., Villegas, R., Villalobos, R., & Xu, J. (2020). *The political socialization of Latinx youth in
a conservative political context*. Journal of Applied Developmental Psychology, 70, 101188.
- Tang, T. Y. T. (2021). Collective memories, emotions, and spatial tactics in social movements: The
case of the Umbrella Movement in Hong Kong. *Emotion, Space and Society*. 38, 100767.
- Van Krieken, R. (2005). Norbert Elias. Routledge. *Structure*. 433, 47
- Westholm, A. (1999). *The perceptual pathway: Tracing the mechanisms of political value transfer
across generations*. Political Psychology. 20(3), 525-551.